

KASIM 2024 SAYI,3

SERVET

Edebiyat & Fikir Dergisi

**Aydınlık ile karanlık nur ile zulüm arasında
öyle bir denge vardır ki ne nurdan zulme ne
zulümden nura bir geçiş oluyordu.**

Kınalızade Ali Efendi

İSLAM İKTİSADİ
ÖĞRENCİ TOPLULUĞU

İSEFAM
İSLAM EKONOMİSİ VE FİNANSI
UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ

SAKARYA
ÜNİVERSİTESİ

EKİBİMİZ

YAYIN DİREKTÖRÜ

Dr. Abdullah Özçelik

EDİTÖR

Dr. Abdullah Özçelik

GÖRSEL YAYIN

Betül Hümeysra Demirli

İÇERİK DİREKTÖRÜ

Betül Hümeysra Demirli

İLETİŞİM BİLGİLERİ

sakarya.islamiktisad@gmail.com

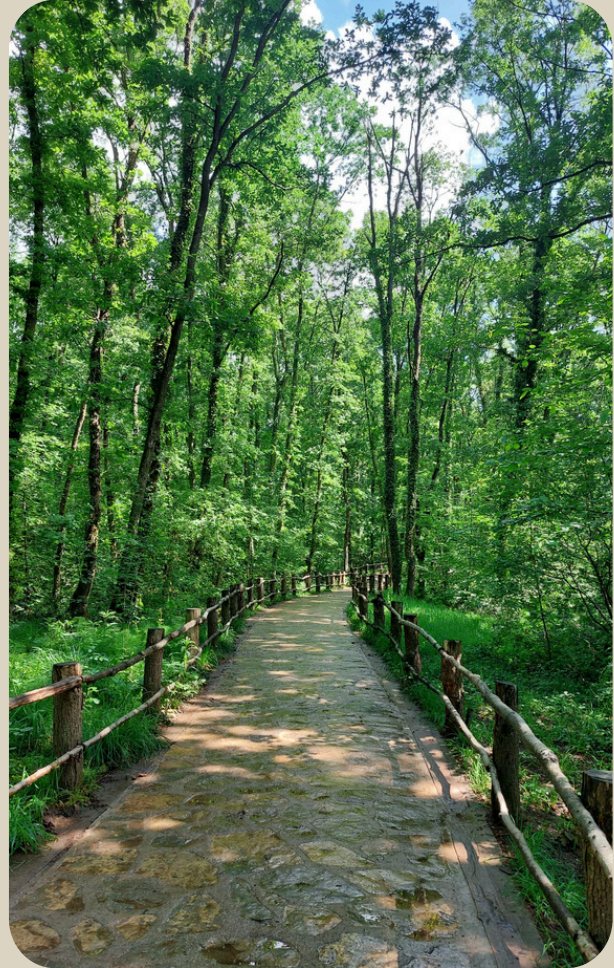
KATKIDA BULUNANLAR

Abdulaziz Bokhodirov

Rümeysa Demirli

Merve Güney

Melike Eymen Yangöz

ADRES

*Sakarya Üniversitesi, Esentepe
Kampüsü,, İslam Ekonomisi ve Finansı
Araştırma Merkezi, (Eski Otel Binası
2.kat), Kemalpaşa Mahallesi, 54050
Serdivan/Sakarya*

İÇİNDE NELER VAR ?

KAPİTALİZM, SOSYALİZM VE İSLAM İKTİSADI:

5 FARKLI SİSTEMLERİN TEMEL İLKELERİ VE ETİK
YAKLAŞIMLARI

Feyzanur Köstereli

KIRIK DÖŞEMELERDE ADIMLAR:

7 Bologna'dan Roma'ya Bir Yol Hikâyesi

Nazlıcan Karabaş

DAYANIŞMA SİGORTASI

11 Nazlıcan Karabaş

17 **ÇEVİRİ**

RELIGION AND ECONOMICS & DİN VE EKONOMİ

Abdulaziz Bokhodirov &
Nazlıcan Karabaş

SOKULLU MEHMET PAŞA KÜLLİYESİ

20 Melike Eymen Yangöz

FIKİH VE İSLAM İKTİSADI ÜZERİNE ÇALIŞMALARIYLA

22 "PROF. DR. SONER DUMAN"

Betül Hümeyra Demirli

24 **SATIR ARASI**

AHLAK?

Prof. Dr. Erol Güngör

ORD. PROF. DR. SÜHEYL ÜNVER İLE KONUŞMA

Prof. Dr Mehmet Kaplan

BAYEZİD MEYDANI

Tarık Buğra

DOÇ. DR. ERHAN AKKAŞ İLE İSLAM İKTİSADI ÜZERİNE MÜLAKAT

32

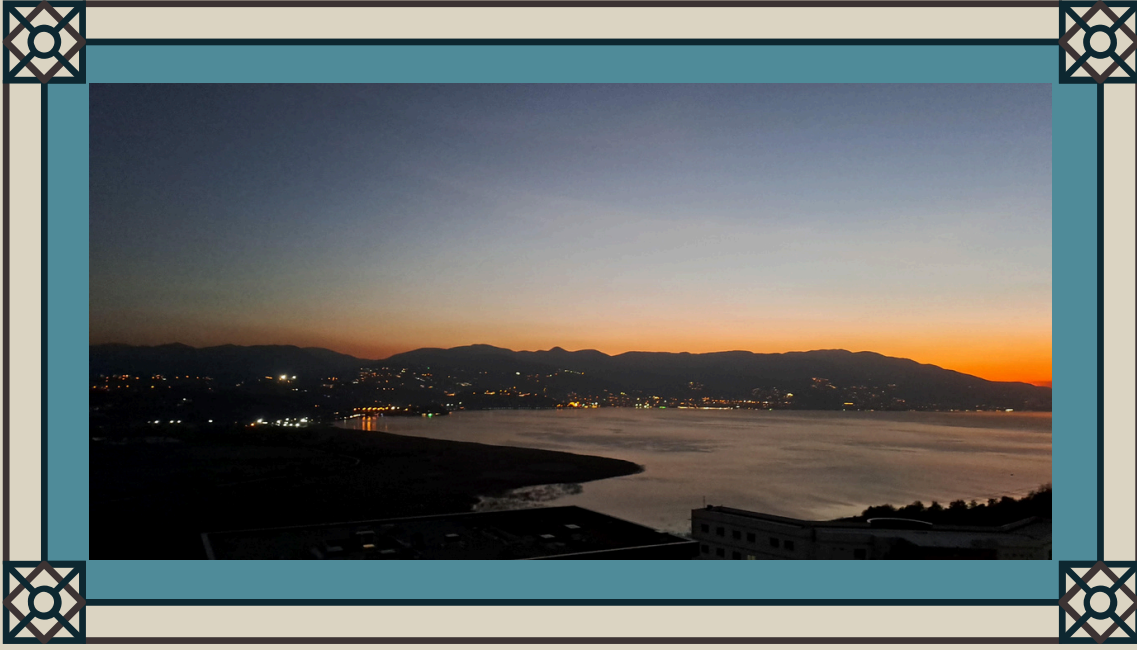
Nazlıcan Karabaş & Kemal Talha Kaygısız

Mümin erkekler ve mü'min kadınlar birbirlerinin dostlarıdır. İyiliği emreder, kötülükten alıkoyarlar. Namazı dosdoğru kılar, zekâtı verirler. Allah'a ve Resûlüne itaat ederler. İşte bunlara Allah merhamet edecektir. Şüphesiz Allah mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir. (Tevbe, 9/71)

Kapitalizm, Sosyalizm ve İslam İktisadı: Farklı Sistemlerin Temel İlkeleri ve Etik Yaklaşımları

FEYZANUR KÖSTERELİ

Kapitalizm, özel mülkiyetin ve serbest piyasanın hâkim olduğu bir sistemdir. Bu sistemde faaliyetler kişisel çıkarlara dayalıdır ve bireysel refaha duyulan ihtiyaç ön plandadır. Sosyalizmde ise toplumsal dayanışma esas alınır. Devlet yönetimi daha ağırlıklıdır ve kişisel refah yerine toplumsal refah ön plana çıkar. Bu açıdan, İslam iktisadı sosyalizmle benzerlikler gösterir. Ancak İslam iktisadı, birey ve toplumun yalnızca dünya hayatını değil, ahiret hayatını da düşünerek hareket etmesini teşvik eder. Bireysel veya toplumsal kararlardan bağımsız olarak, İslam iktisadı kendine özgü, kutsal kaynaklardan beslenen bir sisteme sahiptir.

Kapitalizmde kişisel refah için her yol mübahken, İslam iktisadında bu geçerli değildir. "Her yol mübah" ifadesinden kastımız, İslam dininde sarhoş edici maddelerin üretim ve tüketiminin yasak olması nedeniyle İslam iktisadının da bunu reddetmesidir. Kapitalizmde böyle kısıtlamalar yoktur; yapılan iş para getiriyorsa, nasıl kazanıldığının önemi azdır. Buna karşılık, İslam iktisadı, Kur'an ve Sünnet'in yasakladığı her şeyi reddeder ve yerine entegre edici çözümler getirir.

Her ne kadar kapitalizmin dezavantajlarından bahsetsek de, sistemin bazı avantajları da vardır. Kişiler, kişisel refahlarına yatırım yaptıkları için rekabet artar; rekabet arttıkça yenilikçi fikirler ortaya çıkar ve üretim artar. Üretimdeki artış, tüketiciler için seçim özgürlüğü demektir. Ne kadar fazla kişisel üretim alanı varsa, o kadar fazla seçenek sunulur. Ancak bu avantajlar bazı dezavantajları da beraberinde getirir. Üretim fazlalığından doğan seçim özgürlüğü, ekonomik eşitsizliklere neden olabilir. Sosyalizm ise devlet yönetimine dayalı bir sistem savunduğundan, gelir adaletsizliği sorunu ortadan kalkar. Kimse kişisel çıkarları için yarışmaz; toplumsal kalkınma hedeflenir.

İslam iktisadı ise hak edene hak ettiğini veren bir sistemdir. Aldatmayı yasaklar; bireyin kendi çıkarları için faize başvurmasını ve helal-haram ayrımı yapmaksızın üretim ve tüketimde bulunmasını reddeder.

Sonuç olarak, İslam iktisadı bu iki sistemden sosyalizme daha yakındır. Tıpkı sosyalizm gibi ortak mülkiyeti kabul eder, gelir dağılımındaki adaletsizliği ortadan kaldırmayı amaçlar, emeksiz kazancı reddeder ve aşırı belirsizlik içeren konulardan uzak durulmasını emreder.

KIRIK DÖŞEMELERDE ADIMLAR: Bologna'dan Roma'ya Bir Yol Hikâyesi

NAZLİCAN KARABAŞ

28 Eylül 2024. Yaklaşık 4,5 aylık Öğrenci Değişim Programı maceramın neredeyse ilk ayı bitti. Sabah 07.20 de kalkan İtalya uçağımız 08.50 gibi havalimanına iniş yaptı. Yolculuk esnasında hiçbir şey hatırlamıyorum desem yeridir. Geceyi dört arkadaş havalimanında geçirdik. Çok yorucu ve bir o kadar da konforsuzdu. O yüzden koltuğa oturmam ve uykuya dalman bir oldu desem inanın. Uçağın piste inmesi ve güneş ışıklarıyla karşı karşıya gelmemiz... Gelmeden önce hava durumuna bakmıştık ama tahminimizden daha sıcak ve güneşli bir hava karşıladı bizi. İtalya, insanları gibi kendisi de sıcakmış meğer.

Kalabalık nereye gidiyorsa biz de onları takip ettik. Dördümüzün de ilk yurtdışı seyahati olduğunu varsayarsak elbette çok fazla hatamız olacaktı. Ama bu iner inmez olmamalıydı... Şehir içi ulaşım fiyatlarını kontrol etmeyi unutmuştuk. Hemen şoföre nereden bilet alabileceğimizi ve ne kadar olduğunu sorduk. Havalimanından merkeze gidiş 12 Euro olduğunu söyledi. Hepimizin öğrenci olduğunu ve geldiğimiz ülkenin de Avrupa ülkesi olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda bu rakamı otuz sekiz ile çarpmak korkunç bir olay haline geldi. Biz de B planı oluşturup 'Şehir yürüyerek gezilir' deyip çantalarımızı sırtlanıp 'Ya Bismillah' diyerek yürümeye başladık. Yürürken aklımda tek bir isim vardı. Evliya Çelebi. Rivayet o dur ki; Bir Aşure gecesi rüyasında, sabah namazı vakti bir ordu dolusu nur yüzlü askerler camiye gelir. Onlardan birisi, kendisinin Sa'd İbn Ebi Vakkas olduğunu söyler. Ardından Hazreti Muhammed Aleyhisselam içeri girer ve Çelebi'ye kamet getirmesini söyler. Çelebi, namaz sonrası dua ederken; heyecandan Şefaath Ya Rasulallah yerine, Seyahat Ya Rasulallah der. O an da Hazreti Muhammed Aleyhisselam Çelebi'ye seyahatinin kolay olması için dua buyurur. Bu dua üzerine Sad İbn Ebi Vakkas ona 'Cihanı Dolaşan Bir Gezgin' olacağının müjdesini verir. Böylece ömrünü seyahate adar. Düşününce her bir kelimemizin dua yerine geçtiğini de görmüş oluyoruz aslında. Ufak bir bilgiden sonra devam edelim.

Gideceğimiz yer havalimanından tam bir buçuk saat yürüme mesafesindeydi. Geze geze, sohbet ede ede yürüyoruz. Güneş tam tepemizde ama her şeye rağmen mutluyuz. Yeni bir ülke görme fırsatını elde etmişiz öğrenci halimizle. Daha ne isteyebiliriz ki? Dün akşamdan hazırladığımız sandviçlerimizi yemek ve enerji toplamak için oturacağımız bir yer aramaya başladık. Yirmi dakika sonra karşımıza 'Reno Nehri' çıkacakmış. Navigasyon öyle gösteriyor. Orada Reno Nehri'ne karşı oturur piknik yaparız dedik. Yürüdük, yürüdük ve yürüdük. Sonunda hedefimize ulaştık. Yol üzerinde market görünce hemen gidip atıştırmalıklar ve içecekler aldık. Avrupa da o kadar çok çeşit olmasına rağmen Müslümanca yaşamının çok zor olduğuna bu seyahatimiz sırasında defalarca şahit olduk. Piknik dedim ama bir problem daha... Örtümüz yok. Ama iki büyük seccademiz var. İyi ki Seccadeler var... Ağacın altına serdik seccadelerimizi, oturduk nehrin karşısına. Nehir dediğime bakmayın. Öyle Türkiye'de ki gibi değil buralar. Bildiğiniz barajdı bence. Ah İstanbul'um, güzel memleketim... Sohbet ettik, rota belirledik, dinlendik. Sonra yine yola koyulduk. Yol uzun, istikamet belli, sohbet derin.

Via Calzolerie

İtalya, çok yağış alan bir ülke olarak biliniyor. Bu nedenle Bologna'daki binaların çoğunda kemer mevcut. Yani üstü kapalı. Yağmur yağsa bile ıslanmadan rahat bir şekilde yürüyebiliyorsunuz. Hatta bu yüzden bu şehre "Yağmurun Islatamadığı Şehir" de deniliyor. Şehrin her yerinde başka bir detay mevcut. Bu detaylar size gereksiz gibi gelmesin aksine üzerine düşünülmüş, tasarlanmış ve işlevi olan detaylar

Yani anlayacağınız işçilik, emek çok fazla. Şehri gezerken dükkanların kepenklerinin rengi, tasarımı, deseni hepsi birbirinden farklı ve bu durum şehrin kendine özgü karakterini oluşturmuş. Bu yönden burası bana Balat'ı hatırlattı, diyebilirim. Şehirde kızıl tonlar çok hâkim. Bu biraz insanın içini daraltabiliyor ama şehre derin de bir anlam katıyor.

"La Rossa" yani "Kızıl Şehir" olarak adlandırılan Bologna'daki kızılık bir bakımdan tarihsel olarak sol görüşlü ve devrimci politikaları yansıtırken diğer açıdan şehrin tarih boyunca kullandığı yapı malzemeleri ve mimari sitilini temsil ediyor. Şehir, Arnavut kaldırımlarından oluşuyor. Bu da yürüyüşünüzü kısıtlayabiliyor ya da normalden daha fazla yorulmuş olabiliyorsunuz.

.Öğlen namazı vakti gideceğimiz yere ulaştık. Zaten belirlediğimiz yerler birbirlerine çok yakın yerlerdi. O yüzden gezmek kolay olacaktı. Çok yorgun olduğumuz için bir mescitte dinlenmeyi düşündük. Gelmeden önce İtalya da Budapeşte'ye nazaran daha çok mescit olduğunu okumuştuk. Bu bizi sevindirmişti. İnternette bize yakın olan En-Nur Mescidine yürümeye başladık. Yürürken mimarisi birbirinden etkileyici olan Basilica di San Francesco, Cattedrale Metropolitana di San Pietro ve Le due Torri binalarını keşfettik. Sonunda vardık mescidimize. Hepimiz çok yorgunduk. Ama bir şeyler farklıydı. Fotoğrafta görünenin aksine eski bir kapı karşıladı bizi. Kapıyı çaldık. İlk başta açmadılar. Genelde öğlen vakitleri İtalyalılar için uyku vaktiymiş. O saatte herkes dükkânı kapatır ve inzivaya çekilmiş. Aklımıza direkt bu geldi. Bir daha kapıyı çaldık. Bu sefer kapı yavaşça açıldı. Bangladeşli biri karşıladı bizi. Kaç kişi olduğumuzu, namaz kılmak ve biraz dinlenmek istediğimizi güzel bir dille açıkladık fakat bir sorun daha... Bir mescit düşünün kadınlar bölümü yok. Hâlbuki İslam ne kadar da değer veriyor kadınlara değil mi? Haliyle abdesthane de yoktu. İşte bu İtalya seyahati boyunca yaşadığımız en büyük problemdi diyebilirim. Nedendir bilinmez çoğu mescitte kadınlar bölümü bulunmuyordu. Bulunsa bile kuytu bir köşeye atılmıştı. Bir şekilde halletmeye çalıştık. Onlar da ellerinden geldiği kadarıyla yardım ettiler. Ama mescit o kadar pis ve bakımsızdı ki bir şeyler hallolsa bile hâlâ bir şeylerin hallolmamış olduğunu hissediyordunuz.

Galiba hayatımda/hayatımızda en zor abdesti orada aldım/aldık. Bangladeşli öğrenci fon yardımının yapılmadığını onların da burayı temizlettirecek maddi durumunun olmadığını söyledi. O an kendimi çok kötü hissettim. Türkiye de adım başı cami, abdesthane, ibadethane varken ve içleri dolmazken burada bir avuç insan küçücük, harabe olmuş mescitte kulluklarını yerine getirmeye çalışıyorlar. Bence yaptıkları her şeye rağmen bir direniş öyküsü... Biraz dinlenip yine düştük yollara. Rotamız belliydi. *İlgini çeken her yere gir.*

Centro Storico

Piazza Maggiore

Piazza Santo Stefano

Mescidin durumu bizi çok etkilemişti. O an hepimiz kendimize bir söz verdik. Türkiye'ye gidince bu durumu etrafımızdakilere anlatıp, bu durum için elimizden ne geliyorsa yapacaktık. Hiçbir şey yapamazsak bile konuşacaktık. Çok konuşacaktık. Ve bizlerde ileride Avrupa da ki bu mescitler için fon kaynağı olacaktık. Tabii ömrümüz yeter de Allah izin verirse.

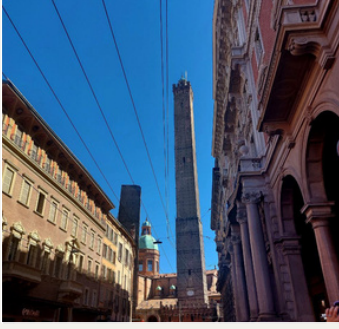
Şehrin en önemli yerleşkesi Piazza Maggiore Meydanı. Burası şehrin kalbi olarak da biliniyor. Yüzyıllar boyunca meydan, halkın buluşma noktası ve şehrin sosyal yaşamının merkezi olmuş. Bu meydan festivaller, konserler, gösteriler için ev sahipliği yapmış. Günümüzde de şehrin önemli olayları burada kutlanırmış. Birçok yapı, kilise, konak da bu meydan etrafında toplanmış. Hatta seyahatimiz esnasında da festivale denk geldik. Meydanda müzik yapan, dans eden, resim çizen, satış yapan, arkadaşları ve ailesiyle vakit geçirmek ya da sırf eğlenmek için dışarı çıkan insanlar... Tabii bizim gibi gezmek amaçlı gelen bir sürü insan da var. Yani anlayacağınız meydan, her vakit hareketliliğini sürdürüyor. Nerdeyse çoğu sokak bu meydana açılıyor. Hatta dükkanların içerisinden bile bu meydana çıkmak mümkün...

Basilica Collegiata dei Santi Bartolomeo e Gaetano kilisesi Bologna şehrinde önemli bir yere sahip. Bu kilise Aziz Bartolomeo (Bartalmay) ve Aziz Gaetano'ya adanmış. Bunlar orta çağın din adamları olarak da bilinmekte. Kiliseye girdiğinizde sizi büyük, eski, gıcırdayan ve koyu kahverengi bir kapı karşılıyor. Sağdan girip, soldan çıkmak zorunlu. Giriş kısmında ses çıkarılmaması ve kıyafetin kilise adabına uygun olması gerektiğini belirten bir tablo mevcut. Kilisenin ortasında insanların ibadet etmesi için sandalyeler yer alıyor. Kiliseyi gezmek için gelen ziyaretçiler, genellikle sağdan ilerleyerek sola doğru dikkörtgen çizerek gezebiliyor. Bu da ibadet için gelenlerin dikkatini dağıtmıyor.

**Basilica Collegiata dei Santi
Bartolomeo e Gaetano Kilisesi**

Garisenda Kulesi

Asinelli Kulesi

**Parco della
Montagnola**

Kilisenin bitişine doğru sizi yanan mumlar karşılıyor. Mumu satın alıp, gösterilen yere konulması kiliseye yardımı ve dileğinin kabul olmasını ifade ediyor. Kilisenin içi çok soğuk. Bu manevi bir soğukluk. Kilisede kullanılan tonlar, heykeller, resimler... Resimler sadece sanatı, tarihi değil dini bir olayın tasviri şeklinde oluşu insanın içini ürpertiyor. İsa Aleyhisselam'ın doğumu ve gökten inen sofranın kışasının kilisedeki pencerelerde, kubbede yer alması oldukça etkileyici. Tavan çoğu kilisede olduğu gibi bu kilisede de çok yüksek. Resim ve heykelin bulunmadığı bir nokta yok. En önemlisi ve en güzeli çoğu kilise ücretsiz. Kiliselerin ibadethaneden çok müze haline bürünmesi kiliselerin ilahiliğini azaltmış durumda. Bu ibadet eden kesimin az olmasından kaynaklı gibi gözüküyor.

Şehrin her yerinden görünen Garisenda ve Asinelli kuleleri Bologna'nın sembolü. Özellikle Asinelli kulesi şehrin en yüksek kulesi olarak geçmekte ve doksan yedi metre olarak bilinmekte. Bu iki kule, savunma ve gözlem amacı ile de kullanılmış. İlk yıllarda kule, askerlerin çevredeki tehlikeleri gözlemlemeleri için kullanılırken ikinci dünya savaşında yaralıların yerini tespit etmek ve yaralılara erken müdahale edebilmek için kullanılmaktaymış.

Gün batımına doğru Bologna'nın kuzeyinde bulunan 'Parco della Montagnola' parkına gidip biraz dinlendik. Parkın konumu çok güzel güzeldi. Parkta büyük göletler, gölgeli ağaçlar ve geniş yürüyüş yolları vardı. Sonbahar mevsimi parkı daha da güzelleştirmişti. Gezilecek çok yer var ama vakit kısıtlı.

Akşam Roma için otobüs biletimiz var.

Devamı gelecek...

*İyilik ve takva (Allah'a karşı
gelmekten sakınma) üzere
yardımlaşın. Ama günah ve
düşmanlık üzere
yardımlaşmayın. Allah'a karşı
gelmekten sakının. Çünkü
Allah'ın cezası çok şiddetlidir.
(Maide, 5/2)*

DAYANIŞMA SİGORTASI

NAZLİCAN KARABAŞ

Geçmişte ve günümüzde bireyler yaşamları ve varlıkları üzerinden birçok tehlike ile baş etmek durumunda kalmışlardır. İnsanlar, canlarını ve sahip oldukları mallarını korumak için çeşitli yollara başvurmuşlardır. Bunun akabinde ‘sigorta’ diğer bir ifadeyle ‘güvence’ sistemi kurulmaya başlanmıştır. Sigorta; günümüzde ticari ve finansal sektörün önemli bir parçası haline gelmiştir. Sigorta; bireylerin ya da kurumların sahip oldukları mallarına, varlıklarına olası bir zarar, hırsızlık, yangın, deprem, sel gibi rizikolara karşı malı güvence altına almayı amaçlayan bir anlaşma olarak gösterilmektedir.

Mevcut sigorta sistemine alternatifi olarak doğan ‘tekafül’ adıyla bilinen sigorta sistemi 1970’lerden sonra ilk temelleri atılmıştır. Şu anda da birçok ülkede tekafül uygulaması devam etmekte ve bu alanda gelişimi hedeflenmektedir.

TEKAFÜL NEDİR?

Tekafül; bir şeyin sorumluluğunu üstlenme, kefil olma anlamına gelen ‘kefalet’ kavramından türemiştir (Üstün 2014). Kelime anlamı olarak karşılıklı güven, dayanışma anlamlarına gelmektedir. Finans terimi olarak bilinen tekafül ‘İslami Sigortacılığı’ ifade etmektedir.

Tekafül; İslam dininin emir ve yasaklarından oluşan bir sigorta sistemidir. Tekafül sisteminin amacı belirli bir risk grubundaki kişileri bir araya getirerek oluşan/oluşacak olan riski en aza indirmek ve oluşan/oluşacak olan hasarın telafisini sağlamaktır. Kâr elde etmekten çok riski üstlenip, garantinin sağlanması hedeflenmiştir. Bu temel, tekafülü diğer konvansiyonel sigortadan ayıran en önemli noktadır. Bunun beraberinde garar (belirsizlik), kumar ve faiz bu sigorta sisteminde yer almamaktadır. Tekafül sisteminde diğer önemli bir nokta katılımcıların gönüllüğü esastır.

TEKAFÜL SİSTEMİNİN UYGULANMA BİÇİMİ:

Öncelikle bu sisteme katılan katılımcılar belirli bir teberru (gönüllü bağış) öderler. Ödenen teberrular, risk paylaşımı için belirli bir havuzda toplanır. Burada teberrunun toplanması kâr amaçlı değil, yardım amaçlıdır. Fon yönetiminde ise; faizden kaçınılarak ‘helal kabul edilen’ işler vasıtasıyla ilerlenilir. Katılımcılardan birinin sahip olduğu mala yani sigortalattığı mala zarar gelirse havuzda

toplanan fondan zarar karşılanır. Katılımcılar birbirlerine borçlanmadan, kredi çekmeden yardım etmiş olur. Bu sistemde kâr paylaşımı; dönem sonunda elde edilen fazla gelir, katılımcılar arasında paylaşılır ya da katılımcılara geri ödenir. Tekafül sistemi kâr- zarar paylaşımına dayalıdır. Bu sistem sürekli bir denetim içerisinde.

TEKAFÜL SİGORTACILIĞIN TÜRLERİ:

Tekafül günümüzde farklı yapılarda olabilmektedir. Bu yapılar, İslam Hukuku kurallarına uygun şekilde belirlenen sözleşme şekillerine göre olması zorunludur. Günümüzde yaygın olarak 3 çeşit tekafül yapısı vardır. Bunlar; vekâlet, mudarebe ve bunların birleşiminden oluşan karma (hibrit) modeldir.

Vekâlet Tekafül Modelinde;

Tekafül şirketiyle katılımcılar arasında bir vekâlet sözleşmesi imzalanır ve tekafül şirketi ücretini bu vekâlet ücreti karşılığında almaktadır. Yatırıma yönlendirilen fonlardan doğan kâr ya da zarar ise; bir mudarebe sözleşmesi yapılmadığı için tekafül şirketine herhangi bir faydası veya zararı bulunmaz.

Mudarebe Tekafül Modelinde;

Katılımcılardan katkı (teberru) toplanıp tekafül fonuna aktarılır. Bu toplanan fondan masraflar (personel ücretleri, reasürans harcamaları, operasyonel harcamalar, hasar ödemeleri vb.) çıkarıldıktan sonra kalan miktar İslami usullere uygun olarak yatırım araçlarına yönlendirilir. Katılımcılar ile tekafül şirketi arasında mudarebe sözleşmesi imzalanır. Emek-sermaye ortaklığı sözleşmesi çerçevesinde bu fonlardan elde edilen kâr/zarar şirket ve katılımcılar arasında yapılan anlaşmaya ve belirlenen oranlara göre dağıtım yapılır. Bu modelde tek bir sözleşme yatırım ve sigortacılık faaliyetlerini kapsamaktadır.

Karma Tekafül Modelinde;

Bu modelde hem vekâlet sözleşmesi hem de mudarebe sözleşmesi yapılmaktadır. Sigorta şirketi fonların sahiplerinin (sermayedar) vekili olarak vekâlet ücreti karşılığında fon yönetimi yaparken, aynı zamanda elde edilen kâr/zarar (bakiye fazlası-eksiği) karşılığında da yapılan sözleşme gereği payını almaktadır.

KONVANSİYONEL SİGORTA ve TEKAFÜL ARASINDAKİ FARKLAR:

- Tekafül, karşılıklı yardımlaşma ve dayanışmayı içeren teberru sözleşmesi temelinde kurulmuşken konvansiyonel sigorta; belirli bir prim karşılığında katılımcıların risklerini üstlenir.
- Tekafül risk paylaşımını hedeflerken, konvansiyonel sigorta risk transferini benimseyerek çalışır.
- Tekafül de katılımcılar riski üstlenir. Konvansiyonel sigortada riski sigorta şirketi üstlenir.
- Katılımcılar tekafül sisteminde sadece faizsiz yatırım araçlarını kullanırken; konvansiyonel sigortada faizli, faizsiz gibi bir ayırım söz konusu değildir.
- Tekafül de kâr paylaşımı katılımcılar arasında olur. Konvansiyonel sigorta da ise kâr direkt şirkete geçer.
- Tekafül dini kurumlar tarafından denetlenirken; konvansiyonel sigorta piyasa denetleyicileri tarafından denetlenir.
- Konvansiyonel sigorta da risk gerçekleşmişse, sigorta şirketi gerçekleşen riski karşılama zorundadır. Tekafül de ise zarar oranı yüzde yüz karşılanmayabilir. Örneğin; mevcut fon, gerçekleşmiş riski karşılamada yetersiz kalırsa. Riskin tutarının ödenmesi diğer aya devredilir.

An İtibariyle...

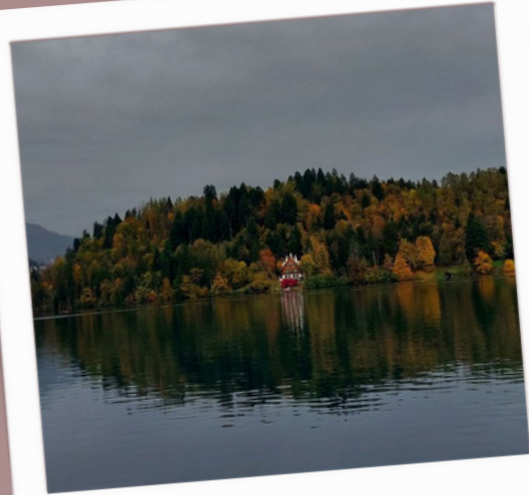
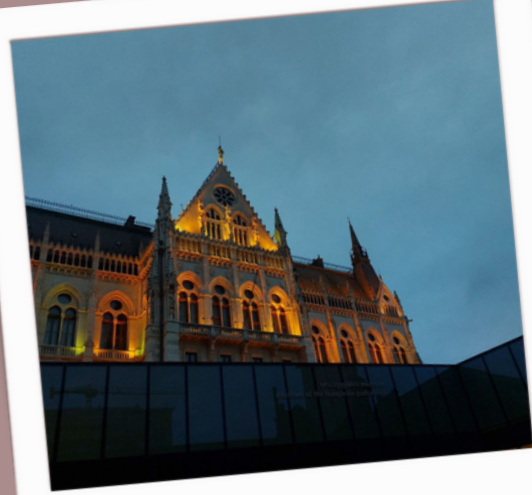
Tekafül sistemi, son yıllarda dünya genelinde hızla yayılan, büyüyen ve gelişen alternatif sigorta modeli olmuştur. Ortadoğu, Güney Asya, Kuzey Afrika başta olmak üzere İslam nüfusunun yoğun olduğu bölgelerde hızlı yaygınlaşıp, benimsenmiştir. Malezya, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Endonezya ve Pakistan... Bu ülkeler arasında Malezya son derece önemli bir role sahiptir. Çünkü Malezya, tekafülün en gelişmiş ülkesi olarak bilinmekte ve bu diğer ülkeler için bir rol model oluşturmaktadır. Tekafül ürün ve inovasyon açısından da gelişmektedir. Geleneksel ve sağlık sigortası dışında aile tekafülü, genel tekafül, mikro tekafül gibi çeşitli ürünleri piyasaya sürülmektedir. Dijitalleşme ve fintechin desteğiyle tekafül sigortacılığının ulaşılabilirliği artırılmaktadır.

Ekimin Ahengi

Fotoğraflayan: Abdulaziz Bokhodirov & Nazhcan Karabaş

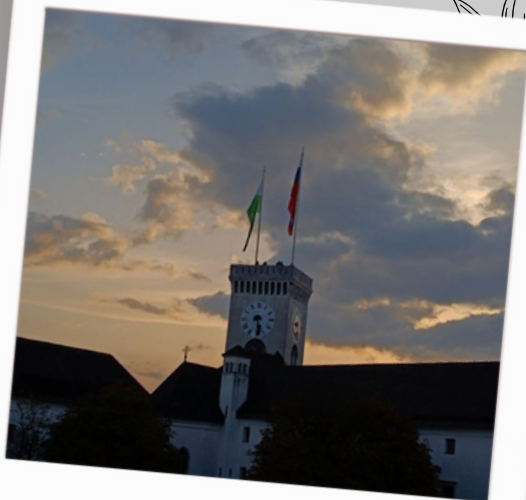
Hungary

Slovenia

Czech Republic

“

İbn Abbas'tan nakledildiğine göre, Hz. Peygamber (sav) şöyle buyurmuştur: "Müslümanlar arasında kim bir yetimi yiyecek ve içeceğini üstlenecek şekilde sahiplenirse, affedilmeyecek bir günah işlememişse, Allah onu mutlaka cennete koyar (Tirmizi, Birr, 14).

”

Religion and Economics & Din ve Ekonomi

Islamic Economics: Principles & Analysis, ISRA Publications

Çev.:Abdulaziz Bokhodirov & Nazlıcan Karabaş

Religion and Economics

Religion as an institution is inseparable from economics as a science. Although religion may primarily be concerned with the spiritual aspects of humankind, this spirituality inadvertently influences one's dealings in the material aspects of life. The reverse is also true, where the material aspects of life may influence one's spiritual quality. This means that religion and economics share an interrelationship that is facilitated by interconnectivity at various levels. Thus, there are interactions between several religious and economic ideals and practices.

As spiritual and material beings, our religious and economic life should interact in a way that shape our behaviour and our everyday interactions and activities. At the micro level, the degree of religiosity is one of the determinants of demand and supply of a particular market. Take the example of 'taste' which is one of the key determinants of market demand. For non-halal (impermissible) goods and services, there will be no demand from Muslim consumers. Similarly, for Jewish people there will be no amount of non-kosher meat demanded at each and every price in the market. In this regard, religion plays a crucial role in shaping the behaviour of economic agents.

At the macro level, religiosity will also guide public choice and government policy in matters of material welfare in society. Similarly, a government that is committed to religious values will not opt for the establishment of gambling institutions even though such industries may boost the material welfare of certain economic agents. It is even possible for religion, under certain circumstances, to determine the salient features of the entire economic system.

Religion and Economics: The Western Experience

Religious relevance and its subsequent prominence has fluctuated throughout the history of Western civilisation. Its varying relevance over time has depended on the political context as well as the philosophical undertones that influenced ideals and economic theories. For example, Karl Marx (1818-1883), argued that religion was merely a construct of the poor masses to console themselves. In other words, religion is not of divine origin, but rather, a man-made coping mechanism used to tether people to their current state of poverty, thus preventing them from realising 'true' happiness.

In stark contrast is the viewpoint of another well-known German economist, Max Weber (1864-1920), who linked Protestant ethics to market capitalism when he noticed that the Protestant-dominated parts of Germany were outperforming the Catholic areas. Based on his analysis, economic success was an affirmation of one being rewarded for his conviction in faith, where as a person of unsound economic stature reflected the need to strengthen his faith. According to Weber, then, unlike Marx's stance, economic welfare depended on religion since the state of economic welfare was seen as a metric that determined the condition of one's faith.

Thus, despite the trends of the last few centuries, the question of whether religion should play a part in economics is not only pertinent, but is becoming increasingly relevant at a time when many are questioning the shortcomings of mainstream economics because of its exclusion of crucial human value systems. As such, the relevance of Islamic economics nowadays must not be undermined.

Religion and Economics: The Case of Islam

Unlike the West's focus on material welfare, Islam proposes submission to Allah's prescribed way of life as a means of attaining peace and tranquility. Thus, the word Islam connotes the idea of subordinating economic interests and objectives to Allah's mechanisms and designs. In short, Islam is a complete way of life. According to al-Attas (1978, 1995) the word *din* (religion) and *dayn* (debt) are connected in meaning. *Dayn* manifests itself when one feels indebted to God for one's existence, unique attributes and sustenance. The gratitude to God is expressed in one's everyday actions including economic life. Islam regards this life as borrowed capital from God. We have to return and repay this borrowed capital to God, otherwise we will be at a great loss as stated in the Qur'an (103:2). Although spiritual welfare is the ultimate objective in Islam, this does not imply that material welfare should be neglected. In fact, the very opposite is true because material welfare is a means to achieve spiritual welfare. In Islam, worship is an all-encompassing activity that includes every action in life. In other words, economic transactions and undertakings in the marketplace also qualify as legitimate acts of worship. This integrated approach, where this world (*dunya*) facilitates the aims of the hereafter (*akhirah*), represents the Islamic economic vision.

DİN ve EKONOMİ

Din, bir ekol olarak ekonomi biliminden ayrılmaz. Esas olarak din, insanların manevi yönleriyle ilgilenir ve bu manevilik kişinin maddi hayatla olan ilişkisini de etkiler. Bunun tersi de geçerlidir. Yaşamın maddi yönleri kişinin manevi hayatını da etkiler. Din ve ekonominin çeşitli düzeylerde karşılıklı ilişki paylaştığı anlamına gelir. Bu nedenle, birçok dini ve ekonomik düşünceler, uygulamalar arasında etkileşim mevcuttur. Maddi ve manevi varlıklar olarak, dini ve ekonomik hayatımız günlük aktivitelerimizi, etkileşimlerimizi, davranışlarımızı yansıtacak şekilde etkileşim içerisinde olmalıdır. Mikro düzeyde, dindarlık seviyesi piyasadaki arz ve talebin belirleyicisidir. Piyasada talebin temel belirleyicilerinden biri olan 'haz' örneğini ele alalım. Helal kılınmayan mal ve hizmetler için Müslüman tüketici tarafından talep edilmeyecektir. Aynı şekilde, Yahudiler tarafından piyasadaki koşer olmayan (non-kosher) etin, fiyatı her ne olursa olsun, talep edilmez. Bu nedenle, ekonomik aktörlerin davranışlarının şekillendirilmesinde din önemli bir role sahiptir.

Makro düzeyde de toplumun refahı açısından dindarlık hükümet politikalarını ve kamu tercihlerini yönlendirecektir. Dini değerlere bağlı bir hükümet, kumarhanelerin faaliyetine (bu tür endüstriler belirli ekonomik aktörlerin maddi refahını artıracabilecek olsa bile) izin vermeyecektir. Hatta bazı durumlarda din, tüm ekonomik sistemin özelliklerini belirleyebilir.

Din ve Ekonomi: Batı Tecrübesi

Batı tarihi boyunca dine olan ilgi ve dinin önemi farklı seviyelere ulaşmıştır. Bu farklılık siyasetin yanı sıra, ekonomi teorilerini ve ideallerini etkileyen felsefi yapı taşlardan kaynaklanmıştır. Örneğin; Karl Marx, dinin yalnızca yoksul kesimin kendilerini teselli etmek için uydurdukları bir kurgu olduğunu iddia etmiştir. Başka bir ifadeyle; din ilahi kökene sahip olmayıp, insanları mevcut olan yoksulluk durumlarına bağlamak ve böylece onların “Gerçek” mutluluğu elde etmelerini engellemek için kullanılan insan yapımı bir mekanizma haline gelmiştir.

Farklı bir bakış açısına sahip olan ünlü Alman iktisatçı Max Weber; Protestan ahlakını, piyasa kapitalizmine bağlayarak Almanya’da Protestanların çoğunlukta olduğu bölgelerin Katoliklerin egemen olduğu yerlere göre daha verimli performans gösterdiğini söylemiştir. Weber, analizine göre ekonomik başarı bireyin dini inancına karşılık verilen ödül olarak tanımlar. Ekonomik durumu alt düzeyde olan bireyin inancını sağlamlaştırmaya ihtiyacı olduğunu savunur. Marx’ın karşıtı olarak Weber; ekonomik refahın dine bağlı olduğunu ve bireyin inanç durumunu belirleyen bir ölçüt olarak görüldüğünü savunur.

Ana akım iktisadında insani değerlerin yok sayılması nedeniyle birçok kişinin sorguladığı “Dinin ekonomide rol oynayıp, oynamaması” gerektiği sorusu günümüz dünyasında daha da gündeme gelmektedir. Bu sebeple İslam iktisadının modern dünyadaki önemi göz ardı edilmemelidir.

Din ve Ekonomi: İslam Bakış Açısı

Batı’nın maddi refaha odaklanmasının aksine, İslam; Allah’ın öngördüğü hayat tarzına boyun eğmeyi, barışı ve huzuru elde etmenin bir yolu olarak görür. İslam kavramı, ekonomik çıkarların ve hedeflerin Allah’ın mekanizmalarına ve yaratılanlara tabi kılınması fikrini ifade eder. Kısacası, İslam komple bir yaşam tarzıdır. Din ve dayn (borç) kelimeleri birbiriyle alakalı kelimeler sayılır. Dayn kelimesi; kişinin varoluşu, benzersiz özellikleri ve rızık için Tanrı’ya olan minnettarlık hissi anlamına gelir. Bu minnettarlık, ekonomik yaşam da dahil olmak üzere, kişinin günlük eylemlerinde yansıtılır. İslam, hayatı Tanrı tarafından kişilere verilen bir borç olarak görür ve insanların bu borcu zamanında geri ödemelerini ister. Aksi takdirde büyük hüsranda olacaklarını söyler (103:2). İslam’da ruhsal/manevi refah nihai amaç olmasına rağmen, bu maddi refahın ihmal edilmesi gerektiği anlamına gelmez. Gerçek hayatta ise bunun tam tersi olarak maddi refah manevi refaha ulaşmanın bir yoludur. İslam’a göre ibadet, yaşamdaki tüm faaliyetleri kapsar. Başka bir deyişle, piyasadaki ekonomik işlemler ve alım-satımlar da meşru bir ibadet eylemleri olarak nitelendirilir. Bu dünyanın ahiret için hizmet etmesi yaklaşımı İslami ekonomik vizyonunu temsil eder.

Sokollu Mehmet Paşa Külliyesi: Osmanlı Mimarisi ve Mimar Sinan'ın Ustalığı

Melike Eymen YANGÖZ

Osmanlı İmparatorluğu'nun 16. yüzyıl klasik mimarisi, dünyanın en dikkat çekici sanatsal mimari dönemlerinden biri olarak kabul edilir. Bu dönemin en önde gelen temsilcisi, şüphesiz Mimar Sinan'dır. Sinan'ın ustalık dönemi eserlerinden biri olan Sokollu Mehmet Paşa Külliyesi, mimari estetik, işlevsellik ve sosyal hayata hizmet eden çok yönlü yapılarıyla Osmanlı külliye mimarisinin mükemmel bir örneğidir. İstanbul'un Sultanahmet semtinde yer alan bu külliye, devrin önde gelen devlet adamlarından Sokollu Mehmet Paşa tarafından inşa ettirilmiştir. Mimar Sinan'ın bu eseri, hem dönemin dini, sosyal ve politik bağlamını hem de Osmanlı mimarisinin sanatsal inceliklerini yansıtır.

Sokollu Mehmet Paşa Külliyesi, 1571-1572 yılları arasında İstanbul'un tarihi yarımadasındaki Sultanahmet bölgesinde inşa edilmiştir. Külliye; Osmanlı İmparatorluğu'nun en güçlü sadrazamlarından ve dönemin sosyal, dini yapısını şekillendiren gücün, yani Sokollu Mehmet Paşa'nın bir yansımasıdır. Sokollu Mehmet Paşa, Kanuni Sultan Süleyman, II. Selim ve III. Murad dönemlerinde görev yapmış, imparatorluğun zirve döneminde devlete yön vermiştir.

Bu külliye, Osmanlı vakıf sistemi kapsamında inşa edilmiş, topluma sosyal hizmet sağlayan ve eğitim veren bir kompleks olarak kurgulanmıştır. Külliyeler, Osmanlı mimarisinde ibadet, eğitim, sosyal yardımlaşma ve ticari faaliyetlerin bir arada yürütüldüğü çok fonksiyonlu yapılardır. Sokollu Mehmet Paşa Külliyesi de cami, medrese, imaret ve hamam gibi birimleri bu geleneği sürdürmektedir.

Mimar Sinan, Osmanlı mimarisinin şekillendirilmesinde büyük rol oynayan ve "ustalık dönemi" olarak anılan dönemde birçok başyapıta imza atan bir mimardır. Sokollu Mehmet Paşa Külliyesi, Sinan'ın mekân kullanımı ve fonksiyonel estetiğinin somutlaştığı bir eserdir. Küçük bir alana yerleştirilen külliye, Sinan'ın mekânsal kurgudaki ustalığını gösterir. Sinan, bu yapıyı tasarlarken külliye'deki tüm yapıların birbiriyle uyumlu olmasına ve estetik bir bütünlük oluşturmaya özen göstermiştir.

Külliye'nin ana yapısı olan Sokollu Mehmet Paşa Camii, merkezi bir kubbeye sahip klasik Osmanlı cami planına

**Sokollu Mehmed Paşa Külliyesi
Eyüp/İstanbul**

sahiptir. Caminin iç mekânındaki detaylar, özellikle İznik çinileri, Osmanlı sanatının zirveye ulaştığı bir dönemi temsil eder. Mavi, beyaz ve yeşil tonlarının hâkim olduğu bu çiniler, caminin iç mekânında estetik bir ahenk yaratır. Caminin mihrabında yer alan Hacerü'l Esved taşının bir parçası, caminin manevi önemini artırır ve ibadet edenler için kutsal bir deneyim sunar. Sinan'ın bu yapıdaki becerisi, sadece estetik değil, aynı zamanda dini anlamlar taşıyan bir mekân yaratma konusundaki ustalığını da gözler önüne serer.

Sanat tarihçisi olarak yapıyı incelediğimde; Sokollu Mehmet Paşa Külliyesi Osmanlı toplumunun sosyal ve dini ihtiyaçlarına hizmet eden bir yapılar bütünüdür. Külliye'deki medrese, İslami ilimlerin öğretildiği bir eğitim kurumudur ve Osmanlı'da eğitim sisteminin önemli bir parçasıdır.

Burada öğrencilere İslam hukuku, tefsir ve hadis gibi dini ilimler öğretilmiştir. Medrese, sadece bir eğitim kurumu olmakla kalmaz, aynı zamanda toplumun entelektüel birikiminin de merkezi olarak işlev görmüştür.

Külliye'deki imaret ise fakirlere yemek dağıtımını yapan bir sosyal yardım merkezidir. Osmanlı toplumunda imaretler, sosyal dayanışmanın ve yardımlaşmanın en somut göstergelerinden biriydi. Bu imaret, Sokollu Mehmet Paşa'nın vakfı aracılığıyla fakirlere, yolculara ve ihtiyaç sahiplerine hizmet vermiştir. Hamam, külliyenin diğer bir sosyal yapısıdır ve Osmanlı'da hamamlar, sadece temizlik için değil, aynı zamanda sosyalleşme ve dinlenme için kullanılan önemli mekânlardır.

Sokollu Mehmet Paşa Külliyesi'nin en çarpıcı yönlerinden biri, estetik açıdan zenginliği ve süslemelerindeki inceliklerdir. Caminin iç mekânında kullanılan İznik çinileri, Osmanlı sanatının zirve döneminde üretilmiş en değerli eserlerden biridir. Bu çiniler, Osmanlı dönemi sanatında doğaya olan ilgiyi ve İslam sanatındaki sembolizmi yansıtır. Çini süslemeler, geometrik ve floral desenlerle cami içindeki estetik atmosferi zenginleştirir. Bunun yanında, cami içindeki kalem işi süslemeler, Osmanlı sanatının ince işçiliğini gözler önüne serer. Kubbe ve kemerlerde

kullanılan bu üslemeler, yapının mimari güzelliğini destekleyen önemli unsurlardır. Kalem işi; Osmanlı mimarisinde ruhani atmosferi pekiştiren sanatsal bir unsurdur ve bu camide zarif bir şekilde uygulanmıştır. Sokollu Mehmet Paşa Külliyesi, Osmanlı külliye mimarisinin en seçkin örneklerinden biridir. Osmanlı külliye yapıları, İslam dünyasında cami ve diğer yapıları bir araya getirerek dini, sosyal ve ticari fonksiyonları birleştiren sosyal merkezler olarak inşa edilmiştir. Sokollu Mehmet Paşa Külliyesi, bu anlayışı en iyi yansıtan yapılardan biridir. Bu külliye, Osmanlı vakıf sistemi aracılığıyla finanse edilmiş ve Sokollu Mehmet Paşa'nın ölümünden sonra bile hizmet vermeye devam etmiştir.

Sanat tarihi bakış açısıyla değerlendirildiğinde, Sokollu Mehmet Paşa Külliyesi, Mimar Sinan'ın mimarlık kariyerinin doruk noktalarından biri olarak Osmanlı mimarisinin zarafetini ve işlevselliğini bir araya getirir. Külliye, Osmanlı toplumunun sosyal, dini ve kültürel yapısını şekillendiren bir kompleks olmakla beraber hem estetik açıdan zengin hem de topluma hizmet eden çok yönlü bir yapı olarak karşımıza çıkar. Osmanlı toplumunun geleneksel ve modern düşünce yapısını aynı zamanda sosyal algısının mimariye olan etkilerini net bir şekilde ortaya koyar. İznik çinilerinin zarafeti, Sinan'ın mekân organizasyonundaki ustalığı ve külliyenin çok işlevli yapısı, Sokollu Mehmet Paşa Külliyesi'ni Osmanlı mimarlığının başyapıtlarından biri haline getirir.

**Sokollu Mehmed Paşa Cami
Eyüp/İstanbul**

FIKİH VE İSLAM İKTİSADI ÜZERİNE ÇALIŞMALARIYLA “PROF. DR. SONER DUMAN”

BETÜL HÜMEYRA DEMİRLİ

1975 yılında İstanbul’da doğan Soner Duman aslen Kastamonuludur. İlk ve orta öğreniminden sonra lisans eğitimine Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde devam etmiştir. 1998 yılında mezun olmuştur. Aynı yıl içerisinde aynı fakültede İslam hukuku alanında yüksek lisans başlamıştır. “Cessâs’ın el-Fusûl fi’l-Usûl Adlı Eserinde İllet Kavramı” üzerine yaptığı yüksek lisansını 2000 yılında teslim etmiştir. Daha sonrasında akademik kariyerine devam eden Soner Duman, “Şafii Mezhebinin Kıyas Anlayışı” ile 2007 yılında doktor unvanını almıştır. Bu çalışması nedeniyle Akdeniz Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Araştırmaları Ödülü almıştır. 2000-11 yılları arasında liselerde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmenliği yapmıştır. 2011 yılında Sakarya Üniversitesi ‘nde yardımcı doçent olarak göreve başlamıştır. Doçentlik çalışmasını da “İbn Teymiyye’nin Fıkıh Düşüncesi” ile tamamlamıştır. 2014 yılında doçent, 2019 yılında ise İslam Hukuku bölümünde “Şafi Mezhebinin Usul Düşüncesinin Akli Temelleri” çalışması ile profesör unvanına sahip olmuştur. Ayrıca aynı üniversitenin İslam Ekonomisi ve Finans bölümü ve Hukuk Fakültesinde İslam hukuku derslerine devam etmektedir.

Çevirmenlik süresince üstlendiği İbn Teymiyye’nin es-Siyasetü’s-şer’iyye kitabı vesilesiyle Şeyh Hamad Çeviri ve Uluslararası Anlayış Ödülleri’nde 3.’lük ödülü almıştır. Hem akademik hem de ilmi olarak 10 tane kitap telif etmiştir. İleri derecede İngilizce ve Arapça bilmektedir. 2018 yılından itibaren Türkiye Katılım Bankaları Birliği (TKBB)’nde Danışma Kurulu üyesi olarak görev almaktadır.

Yazmış olduğu eserlerden bazıları şunlardır: Şafii’nin Kıyas Anlayışı, İslam İktisadında Garar, Ayet ve Hadislerle Şafii İbadetler İlmihali, Günümüz Fıkıh Problemler, Usul Yazıları. Makalelerinden bazıları ise şunlardır: Günümüz Fıkıh İktisadî Problemlerin Değerlendirilmesinde Fıkıh Mirasımız ile İlişki Biçimimiz (Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi), İmam Gazali’nin Maslahat Düşüncesine Katkıları (İslam Hukuku Araştırmaları Dergisi), Hz. Peygamber (S. A. V.) ve Hulefâ-i Râşidîn Dönemlerinde Zekât (Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırmaları Dergisi). Bulunduğu çeviri heyetlerinden bazıları ise; es-Siyasetü’s-şer’iyye, Muğni’l Muhtaç (Şafii fıkıh-20 cilt), el-Mebsud(Hanefi mezhebi), Feth’l-Bari Muhtasarı (Hadis Şerhi),el-Menar olmuştur.

Soner Duman’ın İslam İktisadına katkılarını, konvansiyonel iktisatta bulunan eksikleri ile fıkıhın bağdaşması olarak tanımlayabiliriz. Mevcut iktisatta bulunan gararın fıkhi olarak ele alınması, “İslam iktisadına neden ihtiyaç vardır?” sorusuna cevap vermiştir. Soner Duman’ın da içinde bulunduğu bu eser “İslam İktisadında Garar” dır. Kitapta vurgulanan hususlardan bazıları şu şekildedir: İslam’ın gözettiği ilkeler adalet, liyakat ve emanettir. İnsanların birbirleri arasında adil olmaları ve yaptıkları işin ehline emanet edilmesi gerekmektedir. Ticaret ve iktisatta da bu gözetilmektedir. Hırsızlık gasp veya sözleşmelerde bulunan belirsizlik, taraflar arasında haksızlığa yol açabilmektedir. Ticarete yapılan anlaşmalar şeffaf ve açıklık içinde yürütülmelidir. Mevcut iktisat ve İslam iktisadı arasında bulunan bu farka bir İslam Hukuku tarafından incelenen kitapta gararın neden yasaklandığını delilleriyle birlikte okuyucuya sunulmuştur.

“Hiçbir zorluk kalıcı değildir. Her zorluğun mutlaka bir kolaylığı vardır. Bir gün tüm sıkıntılar sona erecek, tüm yokuşlar düzlüğe ulaşacak , gecenin sonunda sabah olacaktır.”

Prof. Dr. Soner DUMAN

ÂHLÂK?

PROF. DR. EROL GÜNGÖR

Ahlâk bütün toplumu ayakta tutan temel değerler sistemidir, bu bakımdan diğer bütün sistemler ahlâkın sınırlarını aşmayacak bir ölçüde işlemelidir. Birtakım kişilerin başka türlü değerler uğrunda ahlâki değerleri hiçe saymaları her şeyden önce cemiyet dediğimiz sosyal birliği ortadan kaldırır ki, bu olmayınca da zaten hiçbir sisteminin ayakta durması bahis konusu olamaz. Herkesin kendi çıkarları veya kendi önem verdikleri şeyler uğrunda başkalarını düşünmediği bir dünyada ne sanat hayatından ne iktisadi veya sosyal hayattan söz edilebilir. Bu gerçeği belirtmek isteyen bir felsefeci, "ahlâkın gayesi yaşamak değil, yaşatmaktır" diyor. Şu hâlde ahlâk terbiyesi veren kişiler -anne, baba, mürebbi, öğretmen, din adamı hatta politikacı ve devlet adamı- bu gerçeği daima göz önünde bulundurmalı, insanı bütün yönleriyle öğrenmeli ve öğretmelidirler. Ahlakın taviz vermeye tahammülü yoktur; bir konuda zayıf davranır ve prensiplerinizden fedakârlık ederseniz bu fedakarlığın sonu gelmez. Hatırlayacağınız gibi, insan benliği kendisiyle tutarlı kalabilmek için, hatalı davranışları haklı ve mazur göstermek üzere, bahaneler bulmaya daima hazırdır. Böyle bir mekanizma ile haklı bulunan bir davranış, şuurumuza gerçekten haklı bir davranış şekli olarak yerleşir. İnsan bu türlü bahanelerle kendini kurtarma yolunu sık sık kullandığı takdirde, adeta bataklığa düşmüş gibi çabaladıkça daha çok batır.; her hatalı hareket bir başka hatayı davet eder. Unutmayalım ki tekrarlar yoluyla alışkanlık kazanma. Başlıca öğrenme usullerinden biridir; sık sık ahlak dışı davranışlar yapan insanın da ahlaksızlığa alışması pek mümkündür.

Demek ki, ahlaki davranışa kılavuzluk eden ahlaki değerler, bazı hâllerde başka değerlerin -iktisadi, sosyal, estetik, vb.- arkasına itilebilmektedir. Sanatkârların ahlâksız olması hiçbir zaman gerekmez, ama bazı sanatçılar toplumun ahlâk standartları dışında yaşarlar ve biz de bu hayatı sanatçılığın bir parçası olarak görmeye alışmışızdır. Aslında böyle bir hayatın sebebi sanatkâr için estetik değer her şeye üstün tutulması, başka hiçbir şeye kıymet verilmemesidir. İktisadi değeri ön planda tutanların da çok defa ahlâk standartlarını çiğnedikleri görülür; çok kazanarak çok biriktirmeye veya harcamaya kıymet verenler, vergi kaçakçılığı yapabilir, haksız kazanç ve ticaret yollarına başvurabilirler. Bütün bunlar insan hakkında çok kısır, dar görüşlere sahip olmakta ileri gelmektedir. Her şeyi estetik açıdan değerlendirenler, insanı için yaşayan bir asalak gibi görmektedirler. Her şeye iktisadî açıdan bakanlara göre de, insan midesi ve bağırsakları için yaşayan acayip bir hayvandır.

EŞİTLİK GÖZETEN ADALET

İnsan cemiyetinin en büyük fonksiyonlarından biri de insanı kendi iradesinin dışındaki sebeplerden ileri gelen eksiklerden kurtarmaktır. Tabiatın kendi kuvvetlerine bıraktığımız takdirde kuvvetlinin zayıfı ezeceği muhakkaktır, üstelik ezilen zayıfın şikâyetinde bulunacağı hiçbir makam yoktur. İnsan cemiyetinin kanunları ise kuvvetliye karşı zayıfı korumak, daha doğrusu kanun karşısında kuvvetli ve zayıf diye herhangi bir ayırım yapmamak esasına göre ayarlanmıştır. Eşitlik sadece insanın yarattığı ve insanın gözettiği bir prensiptir. Belki de bu sebeptendir ki sosyal adalet kavramı her zaman ve her yerde rastlanmayan, ancak insanı cemiyetin temel birimi diye gören bir anlayışın eseri olarak ortaya çıkan bir kavram olmuştur. Büyük dinlerin ve modern demokrasinin insanlık ideali sosyal adaleti gerektirir, çünkü bu sistemlerde insanların eşitliğine inanılmaktadır. Eşitlik inancı cemiyetin ilerlemesi bakımından birçok faydalı neticeler doğurmakla beraber, sosyal adaletin kabul ve tatbik edilmesi hiç de kolay olmamıştır. Bugün sosyal adalet teriminden anladığımız "fırsat ve imkân eşitliği" bir çeşit hürriyettir ki, o da bütün hürriyetler gibi uzun mücadelelerin sonunda elde edilmiştir. Her hürriyet, daha önce o hürriyetin yokluğundan faydalanan kimseleri ve çevrelerin menfaatlarını az veya çok bozacaktır. Bu yüzden aynı çevrelerin menfaatlarını korumak üzere direnmeleri beklenir. Bununla beraber, sosyal adaletin uzun vadede herkes için faydalı olduğunu söyleyebiliriz. İşçilerin daha adil ücret almaları, neticede işverenin de gelirini arttıracak, aşağı tabakadan kimselerin okutulmasıyla cemiyet yeni zekâ ve kabiliyetlere kavuşacak, refahın bütün toplum katlarına yayılması sosyal huzuru arttıracaktır.

Bazı toplumlar iktisadi ve sosyal bakımdan birbirinden çok keskin çizgilerle ayrılan tabakalardan meydana gelmişlerdir. Hindistan'da halâ devam eden kast sistemine göre, bir kasta mensup insanlar o kast içinde doğarlar ve yine orada ölürler. İnsanların durumlarını düzelterek daha yüksek seviyelere çıkmalarına imkân yoktur. Ortaçağ Avrupası'nda da birbirinden çok ayrı sosyal sınıflar vardı. Köylülerin çoğu toprağa bağlı köle durumundaydı, bunlar köleliğe daha doğuştan mahkûm edilmiş durumdaydılar. Gerek Avrupa'da gerekse dünyanın başka birçok yerlerinde bu türlü sosyal yapıların etkileri hâlâ devam etmektedir. Demokrasinin beşiği sayılan İngiltere'de bile asillerle olanlar diye iki büyük sosyal zümre mevcuttur. Türk cemiyeti bakımdan gıpta edilecek bir geçmişe sahip bulunuyor. Hepimizin bildiği gibi, bizde hiçbir zaman idare edenlerle idare edilenler diye sosyal sınıf doğmamıştır. Sadece hükümdarlar belli bir aileden lirler, onların dışında devletin her kademesinde halktan gelen ar vazife görürlerdi.

Sosyal adalet, sınırlı cemiyet yapısının doğurduğu bütün kusurları gidermeyi hedef tutan bir kavramdır. Bir cemiyet içinde birbirinden çok gruplaşmaların önüne geçen bir sistem kurduğumuz takdirde, millî birlik yolunda da büyük adımlar atmış oluruz. Aralarında büyük gelir farklarının, yaşayış ve zihniyet farklarının bulunduğu bir cemiyette, insanlar birlik ve huzur içinde yaşayamazlar. İşte demokrasi ve sosyal adalet kavramları bu yüzden milliyetçilik anlayışının ayrılmaz birer parçasını teşkil etmektedir.

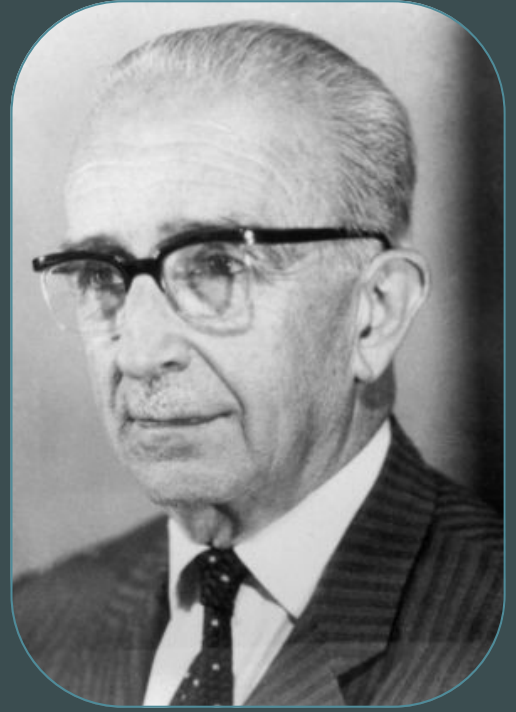
Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver ile Bir Konuşma

Röportaj: Prof. Dr. Mehmet Kaplan

Mehmet Kaplan: Bir Avrupalı sizden bahsederken Rönesans sanatkârına benzetiyor. Bu çok isabetli bir benzetiş. Hem bir doktorsunuz hem bir araştırmacısınız hem de sanatkârsınız. Çok yönlü bir şahsiye tiniz var. Bugün Türkiye'de böyle sizin gibi kimseler pek yok. Bir fikir olarak söylemek istiyorum: Bugün fazla ihtisasa gidiyorlar, daracık bir saha. Siz ise ufku geniş olan bir insansınız. Gençlere neyi tavsiye ediyorsunuz: Böyle daracık bir sahaya kapanıp ihtisaslaşsınlar mı, yoksa sizin gibi çok geniş şeylerle mi meşgul olsunlar?

Süheyl Ünver: Bir insan her şeyi bilmeli. Her şeyi bilmek için de önce kendi vücudunu, kendi kabiliyetini bilmeli. Şimdi anlıyoruz ki insanın kabiliyeti namütenahi ve bu kabiliyetlerimizi inkişaf ettirmeyip yalnız bir noktada kalırsak çok basit olur ve o kabiliyetlerimizi anlayamamak olur. Eski zihniyetten size bir orada resim teşhir ederim misal vereyim: Tıbbiye 'ye girdim. 1920- 21'de ressam Rıza Bey ile tanışıyorum. Onun tesiri altında kalıyorum. Resim yapmaya başlıyorum. Fakat o zamanki zihniyet bunu kabul etmiyor.; sen doktor olacağına Sanayi-i Nefise'ye girip ressam olaydın. Şimdi bu vaziyet karşısında ben ne yapayım; resmi bırakamam... hemen şeytan bana akıl verdi, kültür konusunda şeytan beni baştan çıkarttı.

Daha sonra 1928-29'larda Paris'e gittim, orada Prof. Marcel Labbe ile tanıştım, onun yanında çalışmaya başladım. Baktım o da resim yapıyor; yaptığı resimler gösterdi, gayet güzel suluboyalar. Burada Salon de Medicinenne vardır, her sene ben orada resim tehir ederim dedi. Siz de süsleme üzerine çalışıyormuşsunuz, onları da koyalım dedi. Deddiğini yaptım, eserlerim orada teşhir edildi. Bütün bunlar fikrimi kuvvetlendiren şeyler oldu. Bir gün başka bir şey işittim: Marcel Labbe, Figaro gazetesinin critique littéraire imiş.

Edebi eseri ona veriyorlar, o bunların tahlilini yapıyor. O sırada Amerika başta olmak üzere bütün dünya hastaları Paris'e gelirlerdi. Yüzlerce hekim var, muayenehaneleri kum gibi kaynıyor, fakat bu yüz hekimin içinde yedi tanesi hepsinden mükemmeldi. Kim bu yedi kişi: Kim bu yedi kişi: Pastör'ün muavini Dr. Ruth... Sonra Widel... Widel bir cemiyet toplanıyorlar. Napolyon'u konuşuyorlar. Sonra Jansen vs. Bunlar kültürde ileri insanlar ve devamlı kültür üzerine konuşuyorlar. O zaman ben kültürün insanlara ne kadar faydalı olduğunu da oradan öğrendim. Bütün bunları bir araya getirecek olursak, benim üzerimde hocalarım kadar, bu hadiselerin de tesiri olduğu görülür.

Bu arada başka bir şey daha öğrendim 959'da Amerika'ya gittiğim zaman. Biz 300.000 kabiliyetle doğarmışız, herkeste aynı bu. Bu fabrika bu malı çıkartıyor. Amerika'da peygamberleri laboratuvarlara sokmuşlar, kapasitelerini ölçmüşler. Bizim peygamberimiz bu 300.000 kabiliyetin 45.000'ini inkişaf ettirmiş. Neden hepsini ettirmemiş... Lâzım değil ki... Çünkü insan yemek yerse, doyarsa, tekrar yer mi? Einstein'ı laboratuvara sokmuşlar, tahlil etmişler kafasını... 20.000 bulmuşlar. Demek o kadar kâfi geliyormuş. Sözlerinden, eserlerinden, doktrinlerinden anlaşılıyor bunlar. Şunu orada öğrendim: Bir insan kendisini yalnız bir bransa verirse, hayatına kastediyor, ömrü azalıyor ve kendi sahasında da ileri gidemiyor.

Mehmet Kaplan: Siz aynı zamanda büyük bir araştırmacıyız. Türk kültürünü sizin kadar, bu kadar geniş bir şekilde bilen pek yok. Bir ömür boyu topladığınız vesikalan, bulduğunuz şeyleri muhtelif müesseselere verdiniz. Bu konuda da fikirlerinizi öğrenebilir miyim? Neler topladınız, bulduğunuz şeyler nelerdir? Bunları nerelere verdiniz?

Süheyl Ünver: İlmî konular üzerinde, sanat konuları üzerinde çalışırken bir şeye daha inandım: Arşiv kurmazsak ilim yapamayız. Öyle beş- on kitap karıştırmakla ilim yapılmaz. Çünkü o beş- on kitapta zaten her şey mevcut. Benim topladıklarımın bugünkü durumunu arz edeyim: Bin tane hatıra defteri, seyahat defterleri, not defterleri, faraza mütefekkir olan zevatın defterleri. Sizin bile bir dosyanız var bende. Bunlar böyle zamanla toplandı, evde bunlarla meşgul olmak zorlaştı. Ben de tuttum bunlardan bin defterimi Süleymaniye Kütüphanesi'ne verdim, şimdi yüz tane daha vereceğim. Evde beş altı yüz defterim daha var. Bunları Süleymaniye'de yazma kitaplar arasına koydular, fişlere geçirdiler. Benim prensibim şuydu: Bir şey duydum mu, onun içinde Türk kültürüyle ilgili neler varsa, resimlerini olsun, malumatım olsun, ne kıymetler varsa hepsini topladım. Bu beni ilgilendirir, bu ilgilendirmez demedim ve bu beni ilgilendirmez sözünü kimsenin söylememesini isterim. Çünkü biz bu şifahilik yüzünden neler kaybetmişiz neler... Andre Gide'in gamlarımızı bir yere tespit etmekle onları ölümden kurtarınız mealinde bir sözü var. Çünkü kafa içinde o eser gidiyor. Benim en çok üzüldüğüm şeylerden biri de bu. Çok kuvvetli bir mâzimiz var, muazzam bilgiler var, fakat şifahi. Hiçbir şeyi kaydetmemişiz, onlar da kaybolup gitmiş...

Başka bir şey daha yaptım sırf folklor noktasından; altmış senede altmış bin kitabı okumayarak, ama karıştırarak bazı şeyler topladım. Çünkü altmış bin kitap okunmaz, karıştırılır, okudum dersem inanmayın. Ben kitap okumayı gelmedim, kitap karıştırmaya geldim. Peki bu altmış bin kitaptan ben ne öğrendim? Ben hâlâ bazı kitapların fihristlerini bile yapıyorum... Bir hattat kaç Kur'an-ı Kerim yazdı? Merak edilecek şeyler o kadar çok ki, saymakla bitmez. Kütüphanelerde eserlerin fişlerini hazırlıyorlar: Hattatı filân, bunu filân tarihte yazmış... Bu kadar. Ama o Arapçanın içinde bu benim yazdığım i kinci Kur'an diyor, otuz beşinci Kur'an diyor, yetmiş ikinci diyor. Bunları tercüme etmemişiz.

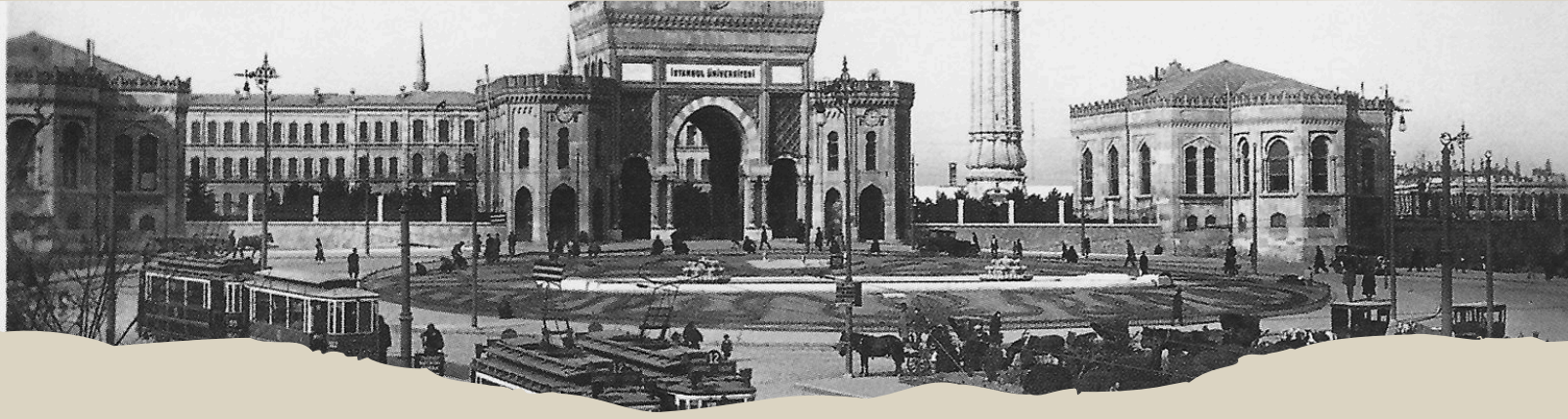
Bir insan her şeyi bilmeli. Her şeyi bilmek için de önce kendi vücudunu, kendi kabiliyetini bilmeli. Şimdi anlıyoruz ki insanın kabiliyeti namütenahi ve bu kabiliyetlerimizi inkişaf ettirmeyip yalnız bir noktada kalırsak çok basit olur ve o kabiliyetlerimizi anlayamamak olur.

Bu memleket için en büyük tehlike şudur: Yarım yamalak yetişiyoruz, her şeyin tam hakkını vermiyoruz. Başka bir hastalığımız daha var, o da şu: Ona buna bir şey sormuyoruz. Ve ortaya noksan şeyler çıkıyor. İnsanlar kibir yüzünden kimseye bir şey sor-ışlerde mütevazı olunur; bir insanın mütevazı olması için çok yüksek meziyetlere sahip olması lâzım. Şimdi ben bu altmış bin kitaptan ne topladım. Yazma kitapla meşgul olanlar çok iyi bilirler: Kitabın iki fonksiyonu vardır. Biri metin, onu, metinciler eksik olmasınlar, hangi dilde ise çözüyorlar. Bu sahada çok ciddi çalışanlar var. Ben kütüphanelere en çok gidenlerden biriyim; orada görüyorum, çok mükemmel çalışıyorlar. Ama bir de ondan hariç çalışıp, mahallesinde yangın olmuş, filân bir mühür kazıtmış. Onlara varıncaya kadar not defteri gibi hizmet görmüş. Sonra kitapların kenarlarında boş kâğıtlar var. Lâtinlerde olduğu gibi, İranlılar da sayfa ortasına yazmamış, üç tarafım boş bırakmışız, dibe doğru yazmışız... Kitaplarımızın metin harici notları hâlâ toplanmamıştır ve toplanamayacaktır. Çünkü o yola gitmemiş bulunuyoruz. Nihayet ben ne yaptım, tarih arşivimi, Fâtih devri arşivimi Tarih Kurumu'na verdim. Onlar da kadirşinaslık gösterdi, bir oda tahsis ettiler. Bin beş yüz minyatür, tezhip ve resim buraya verdim. Türk kültür arşivimi de Süleymaniye'ye verdim. Rasathaneye müteallik olan âletler vardı, onları da Rasathaneye verdim, hepsini dağıttım bu şekilde.

Hâlâ kütüphanelerdeki kitapların adediyle iftihar ederiz ve onların sayısının çoğalmasına bakarız; ama diğer Avrupa kütüphaneleri gibi, arşivine ve diğer kültür kısımlarına hiç önem vermeyiz. Avrupa ile farkımız bu... Yani o yola gitmezsek ve o yola gidenlere bir değer vermezsek, hiçbir şeyi halledemeyiz. Bir de bir insan az değerli olup da bir yere sahip oldu mu, kendini bir şey zannediyor. Ben bu kadar senedir kütüphanelerdeyim, bana kütüphanelerin tasnifiyle meşgul olan bir kimse gelip de bir kelime sormamıştır. Sorarsam, benim bilmediğimi anlarlar bunlar diyor. Bu zihniyet hâlâ kalkmamıştır. Bu kadar senedir kütüphanelerden çıktığım yok benim, biri gelip de ben şunun şurasını okuyamadım diye sormadı. Bir müsteşrik gelir sorar, bizimkiler sormaz. Biz bu zihniyetimizi değiştirmesek, uzun zaman bu folkloru da ele alamayız Folklor nedir? Her şeydir folklor... Yaşantımız folklor, gizi görmemiz folklor. Siz hiçbir şey söylemezsiniz, ben size baktım mı ne ilhamlar alırım içinizden.

Süheyl Ünver'in ahşap evleri tasvir eden sulu boya çalışması

BAYEZİD MEYDANI

Tarık Buğra

Çocuk adını alır ve adıyla büyür, adıyla ölür. Mezar taşlarındaki adlarda bir ömür vardır. Bana sorarsanız, her şey buna göredir derim:

Köy, kasaba, şehir, sokak, meydan... isim değiştirilmesini anlamıyorum, sevmiyorum, doğru bulmuyorum. Değişen veya değiştirilen bir kelime —hele bu bir isim ise — bana ölümü, ölümden de fazlası öldürmeyi, cinayeti düşündürür. Değiştirilen en anlamsız bir yer isminde bile bir hatıralar, çağrışımlar hazinesinin yağmalanışını görürüm. Kısacası, doğru bulmuyor, anlayamıyor, sevmiyorum yer isimlerinin değiştirilmesini. 'bir tekinin dışında: Bu tek istisna Bayezid Meydanı'dır.

Ne iyi ettiler Bayezid Meydanı'nın adını Hürriyet Meydanı yapmakla.

Tuttu, tutmadı. Umurumda bile değil: Bayezid Meydanı, benim için çeyrek yüzyıldan beri Bayezid Meydanı değildir. Bayezid Meydanı'm ben, çeyrek yüzyıldır ancak bir ölüyü veya bir eski rüyayı anar gibi düşünürüm. Adı ne olursa olsun artık fark etmez. Herhangi bir adı olmasa da öyle. Bayezid Meydanı'nda değişen sâdece hendese değildir. Bayezid Meydanı büyüyerek değil, karakterini, ruhunu kaybederek değişti:

Minicikti. Tramvay yolu onu bir at nalı gibi çevrelerdi. Ama asıl çerçevesi öğrenci kahveleri ve hepsi de tek katlı, daracık kitapçı dükkânları idi.

Ve bu minicik meydan, Soğanağa'ya, Gedikpaşa'ya, Vezneciler'e, Lâleli'ye doğru, öğrenci pansiyonlarıyla arterler uzatan bir kalbe benzerdi. Kısacası, bu meydan, Sorbon gibi, Kolombiya, Upsala, Oksford gibi, bir üniversite bölgesi, bir kültür merkezi idi; buram buram kültür tüterdi, Gezginci satıcılarının, esnafının, ayakkabı boyacılarının ve garsonlarının da sindirdiği bir kültür havası vardı. "Küllük'ten mezun o" dediğimiz ve denilen yazarlar ve sanatçılar çoktur. Küllük, o minicik meydanı çevreleyen kahvelerden biri idi.

Küllük Kahvesi

Gençliğim, o altın çağım Bayezid'de, özellikle de Küllük'te geçmiştir. Yahya Kemal'i, Fuat Köprülü'yü, Yavuz Abadan'ı, Nurullah Ataç'ı, Rıfki Melül'ü, Mükrimin Halil'i, Ali Nihat Tarlan'ı, İbnül Emin Mahmut Kemal'i ve daha nicelerini Küllük'te tanıdım; bazılarının sohbetlerinde bulundum, bazılarıyla briç oynadım ve okuduğum kitaplar kadar, belki de daha çok ve daha sırlı bir şekilde onlardan yararlandım, beslendim; onlardan ışık düştü gözüme, gönlüme ve kafama.

Şimdi, yıllarca ve yıllarca sonra, Hürriyet Meydanı'na yolum düştükçe bütün bunları hatırlarım da hasret, acaba, Bayezid Meydanı'na değil de o altın çağıma mı diye kuşkuya düşerim. Yok ama; Bayezid Meydanı bir kültür ve medeniyetin bütün unsurlarını toplayıp bütünleştiren, etkinleştiren bir «yer» di.

«Andıkça geçen günleri...» dizisine, değerli hocam ve arkadaşlığıyla övündüğüm Mehmet Kaplan'ın isteğiyle, Bayezid Meydanı ile başlayıp gene onunla sürdürmeye karar verişim işte bu yüzdendir; buna inanışımıdır. İlerde anlatacaklarım ve çizmeye çalışacağım portreler, dilerim, beni haksız çıkarmaz.

GÖNÜLDEN

ABDULAZİZ BOKHODİROV

KÜÇÜKCEKMECE

RÜMEYSA DEMİRLİ

ARKEOLOJİ MÜZESİ

MERVE GÜNEY

İSTANBUL BOĞAZI

ABDULAZİZ BOKHODİROV

FLORYA

DAMLAYANLAR

DOÇ. DR. ERHAN AKKAŞ İLE İSLAM İKTİSADI ÜZERİNE DÜŞÜNCE YOLCULUĞU

RÖPORTAJ:

NAZLİCAN KARABAŞ &
KEMAL TALHA KAYGISIZ

Yoldan geçen on kişiyi çevirip "İslam iktisadı nedir?" diye sorsak, belki de yaklaşık olarak dokuz kişinin vereceği cevap belli: bankacılık... finans, faiz.... Ama İslam iktisadı bunların ötesinde bir sistem. İşin içine insan hakları, çevre, iklim değişikliği, eşitsizlik, sosyal refah, gelir dağılımı ve kalkınma gibi pek çok konu giriyor.

Nazlıcan Karabaş: Öncelikle hoş geldiniz hocam. Davetimizi kırmadığınız için teşekkür ederiz. Kendinizi tanıtır mısınız?

Erhan Akkaş: Çok teşekkür ederim Nazlıcan. Beni böyle bir röportaja davet ettiğin için teşekkür ederim. İstanbul Üniversitesi İktisat bölümünden mezunum. Yani İslam İktisadının İktisat tarafında çalışan akademisyenlerdenim. Master eğitimimi İngiltere’de Sussex Üniversitesi’nde politik ekonomi alanında yaptım. Petrol zengini Arap ülkeleri üzerine, onların devlet-toplum yapısı üzerine bir tez çalışması yaptım. Akabinde doktora da İngiltere’de Durham Üniversitesi’nde Arap ülkeleri üzerine, oradaki İslami finansal kurullarının ortaya çıkış sürecini inceleyen bir tez çalışmasıyla tamamladım. Sonrasında bir süre post doktora çalışmalarım için İngiltere’de Durham Üniversitesi’nde Mehmet Asutay ile birlikte çalışmalar yaptım. Türkiye’ye döndükten sonra bir süre Ağrı İbrahim Çeçen Üniversite’sinde çalıştım. Şimdi de Sakarya Üniversitesi’nde öğretim üyesi olarak görev yapıyorum.

Kemal Talha Kaygısız: Bu alanda doktora yaparken ne gibi zorluklar yaşadınız?

Erhan Akkaş: İslam iktisadında genellikle teknik meseleler, yani finans ve bankacılık alanlarında çalışmalar mevcut. Yani işin teorik boyutuna, politik ekonomi ve kalkınma gibi alanlara olan ilgi maalesef yetersiz görünmektedir. Bu nedenle, bu alanda doktora yapmaya karar verdiğimde hem hoca bulmakta hem de üniversite seçmekte biraz zorluk çektim. Tabii ki, bu alanda ilk akla gelen isimlerden biri olan Mehmet Asutay ile doktora çalışmalarına başladım. Aslında çok fazla alternatif yok. Bu yüzden, bu perspektiften meseleye yaklaşanların genelde aynı hocalarla ve benzer üniversitelerde çalıştıklarını görüyoruz. Bu tür çalışmalara başlamanın temel zorluğu hoca ve üniversite bulmak diyebiliriz. Aslında bu zaten öngörülebilir bir zorluk, çünkü bankacılık ve finans alanında dünyada gelişmeler olduğu için, akademik çalışmalar da bu sektörel gelişmeleri takip ediyor. Sonuçta sektör nereye yöneliyorsa, akademik çalışmalar da onları akademik anlamda destekliyor, dolayısıyla literatür de bu yönde genişliyor.

Bir diğer zorluk ise yine işin teorik boyutuyla ilgili. İlginin daha çok sektöre yönelik olduğunu görüyoruz. Yoldan geçen on kişiyi çevirip "İslam iktisadı nedir?" diye sorsak, belki de yaklaşık olarak dokuz kişinin vereceği cevap belli: bankacılık... finans, faiz.... Ama İslam iktisadı bunların ötesinde bir sistem. İşin içine insan hakları, çevre, iklim değişikliği, eşitsizlik, sosyal refah, gelir dağılımı ve kalkınma gibi pek çok konu giriyor. Bu listeyi uzatabiliriz. İslam iktisadı bir okyanus, faiz de bu okyanusun en önemli unsurlarından biri ama İslam iktisadını faize indirgemek hata olur, yani İslam iktisadı eşittir faiz değildir. İslam iktisadında faiz kullanılmadığı takdirde her türlü ticaret haktır diye bir şey yoktur. Faiz zaten olmayacak, bu zaten sıfırın başındaki bir... Bunun yanında işçi hakları, çevre duyarlılığı, etik boyutlar, verimlilik, adalet ve birçok şey de beraberinde gelmelidir. Özetle, İslam iktisadı çok geniş bir alanı kapsıyor. Ancak İslam iktisadının bu tür çalışmalarını daha geniş kitlelere yaymakta zorlanıyoruz.

Nazlıcan Karabaş: Peki hocam öğretim üyesi olduğunuz bu bölümü neden seçtiniz?

Erhan Akkaş: Bu bölümün seçilmesi, dediğim gibi, akademik kariyeriniz boyunca odaklandığınız alanla ilgili. Sonuçta, iktisat, uluslararası ilişkiler ya da başka bölümlere de yönelebilirsiniz, ama bu bölüm bizim için büyük bir imkân. Çünkü Sakarya Üniversitesi, Türkiye'deki devlet üniversiteleri arasında İslam İktisadı ve Finans Bölümü olan tek üniversite. Bu yüzden oldukça önemli.

Ayrıca bu alanda çalışmalar yapan biri olarak, lisans öğrencileriyle doğrudan muhatap oluyorum. Yüksek lisans düzeyinde hem Türkçe hem İngilizce, tezli ve tezsiz programlarımız var ve bu öğrencilerle bir araya geliyorum. Ayrıca doktora öğrencileriyle de çalışıyoruz. Bunun yanında, bölümümüz yabancı öğrenciler açısından da oldukça fazla talep gören bir alan. Bu yüzden, lisans ve lisansüstü seviyelerde, dünyanın her yerinden bu alanda çalışan öğrencilerle burada buluşma fırsatım var. Bu nedenle burada olmak ve bu öğrencilerle bir araya gelmek, gerçekten bizim için çok kıymetli.

Kemal Talha Kaygısız: Bölümün bize sağladığı imkanlar nelerdir? Bu imkanların avantajları, dezavantajları nedir?

Erhan Akkaş: İmkânların en önemlisi şu: Bu bölümden mezun olduğunuzda iktisatçı oluyorsunuz ve iktisadı İslami ilkelere göre öğreniyorsunuz. Yani hem ana akım iktisadı öğreniyorsunuz hem de İslam'a göre iktisadın nasıl olması gerektiğini kavriyorsunuz. Böylece çift yönlü bir iktisatçı oluyorsunuz. Ana akımı öğreniyorsunuz ama onu olduğu gibi kabul eden bir iktisatçı olmuyorsunuz. Ana akımın ya da vahşi kapitalizmin getirdiği sorunları fark ediyorsunuz ve bu sorunlara çözüm üreten bir iktisatçı oluyorsunuz. Dünyadaki vahşi kapitalizmin problemlerinin farkında olarak mezun oluyorsunuz. Bu, belki de bölümün en önemli unsurlarından biri.

Dezavantajlara gelince, açıkçası dezavantajdan çok, karakterim gereği hep olumlu tarafa bakarım. Dezavantaj olarak sayılabilecek şey, bu bölümün ilk mezunları olacağınız gerçeği. Bu hem avantaj hem de dezavantaj olabilir. Kimileri bunu bir avantaj olarak görürken, mezun olduktan sonra ne olacağını bilmediğiniz için dezavantaj olarak da değerlendirilebilir. Ama genel anlamda ilk mezunlar arasında olmak, genellikle avantaj olarak görülür. İmkânlarla ilk karşılaşanlar, sektörde daha erken yaşta ilerleme kaydeden kişiler olur.

Dezavantaj bulmamı istediniz ama, dezavantaj olarak sayılabilecek şeyin bile avantaj yönlerini görebiliyoruz. Bu da aslında bölümün iyi taraflarını ortaya koyuyor.

Nazlıcan Karabaş: Hocam sizce İslam iktisadı bir bilim midir?

Erhan Akkaş: Bir iktisadi sistemdir.

Nazlıcan Karabaş: Ekol de denebilir mi?

Erhan Akkaş: Hayır, ekol değil. İktisat bir bilimdir. İslam İktisadı da ekonomi de bir sistemdir. En nihayetinde buna bilim de diyebilirsiniz sistem de diyebilirsiniz. Ama kendi ontolojisi, epistemolojisi olan bir sistemdir diyebiliriz.

Kemal Talha Kaygısız: İslam iktisadının İngiltere gibi büyük ve halkının yarısından çoğunun Müslüman olmadığı bir ülkede bu alanın -İslam iktisadının- yaygınlaşırken; yüzde 90'ının Müslüman olduğu bir ülkede bu durumu neden gözlemleyemiyoruz?

Erhan Akkaş: Bu meselelerin tartışılmaya başladığı döneme bakabiliriz. Türkiye'de İslam iktisadı ve finansının üniversitelerde, kamu sektöründe, eğitimde, özel sektörde son 10-15 yıldır etrafıca tartışıldığını görüyoruz. İşte baktığımızda son 10 yılda üniversitelerde bölümler kuruldu, yüksek lisans, doktora, merkezler... İşte kamu katılım bankaları yakın zamanda kuruldu. Bu soruyu şöyle düzeltebiliriz: Bu ülkelere neden daha geç geldi? Şimdi İngiltere'de Müslüman nüfus yok ama bu var. Neden daha önce geldi? Şimdi bunlar öncelikle ideolojik olarak sisteme girersin. Ya alanı çalışırsın ya da trende göre hareket edersin. İngiltere'ye baktığımızda İngiltere tarih boyunca zaten ileriye görmesiyle, siyasetiyle meşhur bir ülkedir. Şimdi baktığımızda kendi doktora yaptığım üniversitede İslam İktisadı ve Finans Merkezi var ve- tam tarihi hatırlayamıyorum- ortalama 30 yıl önce kurulmuş. Yani 30 yıl önce biz bir üniversite çatısı altında bu meseleleri daha konuşmaya başlamamıştık bile. Ve haliyle orada merkez kurulduğunda dünyada bu alanı çalışmak isteyen herkesin oraya gittiği ve sonrasında ülkelerine döndüklerinde bu alanla ilgili bir adım attığı merkez haline geldi İngiltere'deki merkez. Yani baktığımızda aslında fikri evet 1960-70'lerde birinci nesil İslam İktisatçı olarak isimlendirdiğimiz hocalarımız bunları çok güzel tartışmışlar ama ilmi anlamda bunların tartışılmaya başlaması, özellikle Türkiye gibi

ülkelerde, çok geç oldu. İşte Malezya bize göre daha iyidir, Endonezya'da Türkiye'ye benzer şekildedir ama sizin sorunuzdan yola çıkarak İngiltere gibi Müslümanların daha az olduğu bir ülkede böyle bir merkezin, böyle bir tartışmanın ya da sektör olarak bu tür sektöre eğilimin olması neden oluyor. Tabi buradaki mesele bu tür faaliyetlere İngiltere gibi ülkelerin ideolojik bakmamasıyla ilgili. Şimdi Türkiye ya da Orta doğu ülkelerine baktığımızda önce biz kendi iç dünyamızla hesaplaşma yaşıyoruz; kendi iç dünyamızda kutuplaşma, bölünme olmuş. Biz siyaseten bunlarla uğraşırken, işte az önce sorunuzdaki ülke örneği ben sadece İngiltere'ye takılıp kalmaktan ziyade Batı merkezli bir düşünceden bahsediyorum, biz onlarla siyasi ya da ideolojik tartışmalarla uğraşırken bu meselelerin de akademik boyutunu kendi ülkelerinde tartışıyorlar, alt yapısını oluşturuyorlar, sektörlerini buna göre hazırlıyorlar. Ondan sonra biz bir şeyler yapmaya çalışıyoruz. Yani bunun sebebini ben tamamen siyasi konjonktürel ve ideolojik bölünmüşlükler üzere olduğunu düşünüyorum.

Nazlıcan Karabaş: İslam iktisadının geleceği hakkında ne düşünüyorsunuz?

Erhan Akkaş: İslam iktisadı, İslami finans ve İslami bankacılığı ayrı ayrı kategorize edebiliriz. Şu anda İslami finans ve İslami bankacılık ciddi anlamda yükselen alanlar. Her yıl varlık büyüklüğü açısından kayda değer bir artış gösteriyorlar. Bu büyümenin itici gücü, petrol zengini Arap ülkeleri. Şu anda toplam İslami finans büyüklüğünün yarısından fazlasını bu altı petrol zengini Körfez ülkesi karşılıyor. Bu ülkeler: Suudi Arabistan, Kuveyt, Bahreyn, Umman, Katar ve Birleşik Arap Emirlikleri. Bu altı ülkenin büyüklükleri toplamda İslami finans sektörünün %54'ünü oluşturuyor. Bu muazzam bir rakam, çünkü 2022 verilerine göre dünyadaki İslami finansın toplam büyüklüğü 3,2 trilyon dolar. Yani bunun %50'den fazlası, yaklaşık %54'ü, sadece bu altı ülkeden geliyor. Bu da yaklaşık 1,7 trilyon dolara tekabül ediyor. Duruma bakarsak, petrole dayalı bir büyüme söz konusu. Petrol zengini ülkeler büyüdükçe, bankacılık ve finans sektörleri de buna paralel olarak büyüyor. Sektörel açıdan baktığımızda, bu alan da yükselen bir trend olduğunu söyleyebiliriz.

Kemal Talha Kaygısız: Genelde Ortadoğu ve özelde ise Körfez bölgelerinin politik ekonomisi İslam iktisadına ne gibi katkılarda bulunmuştur?

Erhan Akkaş: Bir önceki sorunuzda da cevapladığım üzere altı petrol zengini Körfez Arap ülkesi destekliyor. Modern manada İslami bankaların

ortaya çıktığı dönemlere bakarsak 1970'lerin başıdır. O dönemlere baktığımızda ne var? Ciddi anlamda bir petrol sermayesi var. 1973 Petrol Krizi'nden sonra Müslüman ülkelerde –yani belirttiğimiz petrol zengini ülkelerde- ciddi bir sermaye birikimi oldu. Ve en nihayetinde bu sermaye birikiminin bankacılık sektörüne aktarılması gerekiyordu. Bankacılık sektörü o bölgedeki insanların dini ve toplumsal değerlerini göre hatta yaşam felsefesine göre ters. Çünkü en temel faktör faiz. O toplumdaki insanlar faiz olduğu için bankacılık sektörüne birikmiş sermayelerini nasıl kanalize edecekler? Edemeyecekler... Ve en nihayetinde bunu yapabilecekleri bir sistemin olması gerekiyor. Bu da nedir? Bankacılık sektörü ama haramlardan arındırılmış bir bankacılık sektörü. Ve bunla tabi ki o dönemlerde bilginin İslamileştirmesi aracılığıyla mevcut bankacılık... bunların arkasında birinci nesil iktisatçılar tarafından ciddi tartışmalar var. En nihayetinde gelinen nokta şu: bir ihtiyaç oldu. Neden daha önce İslami banka kurumları ortaya çıkmadı? Çünkü Müslümanlar parayla tanıştıkları dönem petrol dönemine denk geliyor. Buradaki parayla tanışmayı sermaye birikimi olarak düşünelim. Özetle, modern manada İslami bankaların kuruluşu Müslümanların sermaye birikimiyle daha öz ifadeyle kapitalizmin itici gücü olan parayla tanışmasıyla gerçekleşiyor. Bu yüzden petrol zengini Arap ülkeleri İslami Finansın gelişiminde önemli bir paya sahipler. Az önce de verdiğim rakamlarda belirttiğim gibi şu anki bu mevcut İslami Finans büyüklüğünün yaklaşık yüzde 54'üne sahip bölgeden bahsediyoruz. Bu sebeplerle, Körfez ülkelerini İslami finans sektörünün itici gücü olarak sayabiliriz.

Kemal Talha Kaygısız: Teşekkür ederiz verdiğiniz cevaplar için.

Erhan Akkaş: Ben teşekkür ederim.

DÜZENLEYEN: BETÜL HÜMEYRA DEMİRLİ

@SAU.iif

22
gönderi

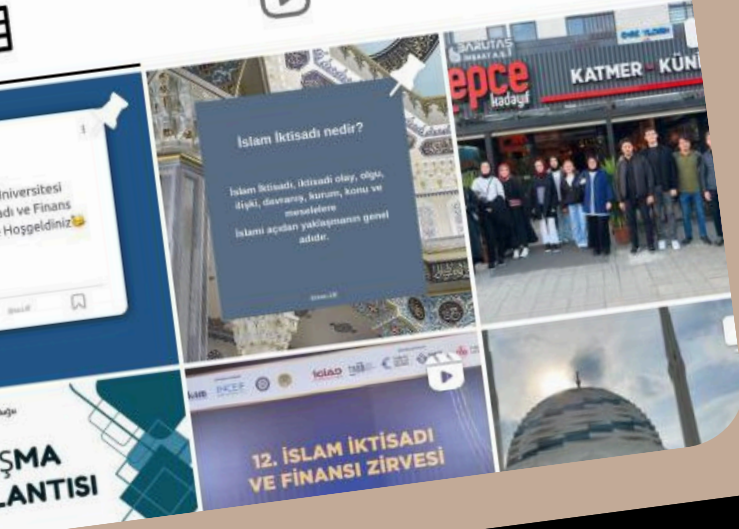
102
takipçi

11
takip

rsitesi İslam İktisadi ve Finans Ö.T
mak için 📌
.sabis.sakarya.edu.tr/ ve 1 diğer

Profili paylaş

ili Düzenle

Topluluğumuzun
Üyelik Sayfası

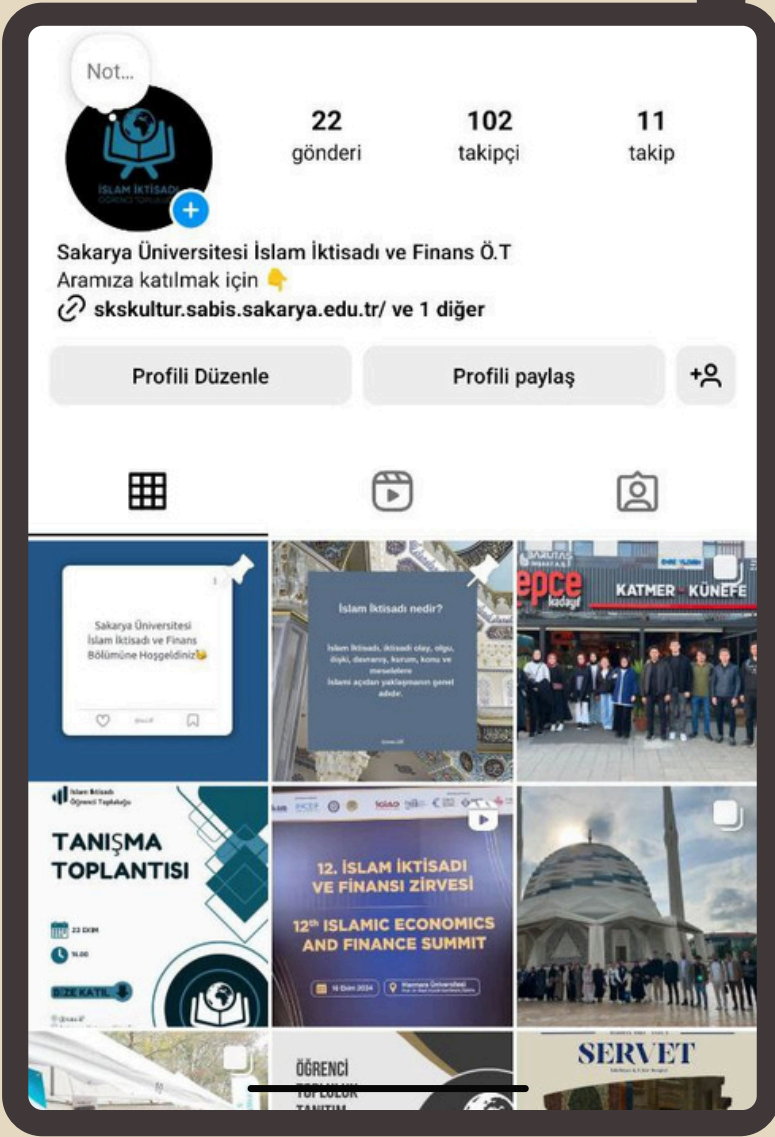
Topluluğumuzun
Instagram Sayfası

Topluluğumuzun Üyelik Sayfası

Topluluğumuzun Instagram Sayfası

İSLAM İKTİSADI VE KOVANSİYONEL İKTİSAT

Bozan, Eray, "Kapitalizm ve Sosyalizm Arasındaki 5 Fark", <https://konupara.com/ekonomi/kapitalizm-ve-sosyalizm-farklari-7073/> 13 Ekim 2021.

AHLAK

Güngör, Erol, Ahlak psikolojisi ve Sosyal Ahlak, sf:30,46, 120, Topkapı, İstanbul, 2020.

DAYANIŞMA SİGORTASI

"Tekafül Katılım Sigortacılığı Muhasebesi". Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi. Haziran 2017;19(2);351,377

Vakıfkatılım. "Tekafül".01.10.2024. www.vakıfkatılım.com.tr

"Türkiye'de Tekafül (İslami Sigorta) Uygulamaları: Problemler ve Çözüm Önerileri". Uluslararası İslam Ekonomisi ve Finansı Araştırma Dergisi,2 2015, Yıl:1, Cilt:1, Sayı:1 Katılım sigortacılık. "Tekafül". 05.10.2024 kuveytturk.com.tr

ORD. PROF. DR. SÜHEYL ÜNVER İLE KONUŞMA

Kaplan, Mehmet, ,Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver ile konuşma, Kaynaklar Dergisi, Güz/1, 1983.

BAYEZİD MEYDANI

Buğra, Tarık, Andıkça Geçen Günleri, Kaynaklar Dergisi, Kış/2, 1984

RELİGİON AND ECONOMICS & DİN VE EKONOMİ

Abdullah, Adam vd., Islamic Economic: Principles and Analysis, International Shari'ah Research Academy dor İslamic Finance(ISRA), Lorong University, Malaysia, sf 4-9, 2018

ALINTILANAN AYET ve HADİS

Dİyanet İşleri Başkanlığı, 40 Ayette yardımlaşma ve Dayanışma, <https://.diyanet.gov.tr>, Ankara, Şubat 2023

SOKULLU MEHMET PAŞA KÜLLİYESİ

SEVGİ PARLAK, "SOKULLU MEHMET PAŞA KÜLLİYESİ", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/sokullu-mehmed-pasa-kulliyesi--eyup> (27.10.2024).

M. BAHA TANMAN, "SOKULLU MEHMET PAŞA KÜLLİYESİ", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/sokullu-mehmed-pasa-kulliyesi--eminonu> (28.10.2024).

FIKİH VE İSLAM İKTİSADI ÜZERİNE ÇALIŞMALARIYLA “PROF. DR. SONER DUMAN”

Katılım Analiz, Prof. Dr. Soner Duman kimdir?, <https://katilimanaliz.com/2022/12/03/prof-dr-soner-duman-kimdir>, 3 Aralık 2022.

Sakarya Üniversitesi, Prof. Dr. Soner Duman |SAÜ İlahiyat Fakültesi İslam Hukuku Anabilim Dalı Başkanı, <https://www.youtube.com/watch?v=uBHZeQeFLe4>, 4 Eylül 2021.

Kitap Yurdu, Soner Duman kimdir? , <https://www.kitapyurdu.com/yazar/soner-duman/37056>.

Kitap Yurdu, Soner Duman, Muhammed Emin Durmuş, İsmail Bektaş, İktisat Yayınları, İslam İktisadında Garar, 08 Kasım 2021.

ALINTILANAN FOTOĞRAFLAR

Kapalı Çarşı, Foto Galeri, <https://kapalicarsi.com.tr>

Hasol, Doğan, Beyazıt Meydanının Öyküsü, İstanbul Teknik Üniversitesi Vakıf Dergisi, 01 Mart 2014.

Milliyet, Küllük Kahvesi Hayallerimizde Yaşıyor, <https://www.milliyet.com.tr/molatik/galeri/kulluk-kahvesi>.

A.Savin, Kapalı Çarşı, <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=116827814>, 28 Eylül 2024

Bozgurt, Cihangir, Türk Sanatı; Erol Oğuztürk, Haydar Hatemi, <https://tr.pinterest.com>.

Ahmet Güner Sayar, "ÜNVER, Ahmet Süheyl", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/unver-ahmet-suheyl> (27.10.2024).

S.D., Akademya I. Dönem 5. Sayı, Ocak 1997.

Listelist. (n.d.). Osmanlı Fotoğraf Arşivi. Erişim adresi: <https://listelist.com/osmanli-fotograf-arsivi/>

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helal.
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlal.
Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal.

MEHMET AKİF ERSOY